

Ἱερές Ἀναβάσεις

Σειρά: «Ἀναβαθμοὶ» ἀριθμ. 14

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΔΑΝΙΗΛ

Ἱερές Ἀναβάσεις

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ 2011

Ἱερές Ἀναβάσεις

Κείμενον:

Μητροπολίτου Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ
Δανιήλ

Copyright: Ἱερά Μητρόπολις Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ

Λεωφόρος Ὑμηττοῦ 47-51, 161 21 Καισαριανή

Τηλ.: 210 72.24.123

www.imkby.gr (e-mail) info@imkby.gr

ISBN: 978-960-6841-46-0

ΕΠΙΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε.

Λεωφόρος 12-16, 116 36 Ἀθήνα

Τηλ.: 210.921.7513, 210.921.820 • Fax: 210.923.7035

www.epilofos.gr • e-mail: info@epilofos.gr

Περιεχόμενα

Πρόλογος	9
Ἱερές Ἀναβάσεις	11
Ἐνότητα 1η	
Ἡ ἄνοδος στίς κορυφές τῶν ἀρετῶν	13
Ἐνότητα 2α	
Ἡ πνευματική κλίμακα ἢ ἡ κλίμαξ τῶν ἀρετῶν	45
Ἐνότητα 3η	
Οἱ μυστικές θεωρίες	61
Ἐπίλογος	71

Πρόλογος

Η περίοδος τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Τεσσα-
ρακοστῆς βιώνεται στὴν πνευματικότητα τῆς
Ἐκκλησίας μας ὡς περίοδος πνευματικῶν
ἀγώνων καὶ παλαισμάτων ἢ ὡς περίοδος πνευ-
ματικῆς στρατείας ἢ περίοδος ἀναβάσεως τοῦ νοῦ
πρὸς θεωρία τῶν ἀρρήτων καὶ ἀθεάτων μυστη-
ρίων ποὺ ἀποκαλύπτονται σὲ ὅσους ἔχουν κα-
θαρθεῖ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία.

Μὲ τὴν μικρὴ αὐτὴ μελέτη μας ποὺ ἐκδίδου-
με, ἐπιδιώκουμε νὰ βοηθήσουμε τοὺς ἀγωνιζόμε-
νους χριστιανοὺς νὰ ὑψωθοῦν ἐπάνω ἀπὸ τὰ γεώ-
δη καὶ ρέοντα τῆς παρούσας ζωῆς κατὰ τὴν ἀπο-
στολικὴ προτροπὴ «τὰ ἄνω ζητεῖτε, τὰ ἄνω φρο-
νεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς» (πρὸς Κολοσσαεῖς γ' 1-2).

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ
Δανιήλ

Ἐγγραφα στὴν Καισαριανή
τὴν 7η Μαρτίου 2011
(Καθαρὴ Δευτέρα)

τὴν ὁρῶντων
 ἀπέβητε ἕως
 βαθείας, τὸν ὕψος
 αἰνιφῶν ὑπερ-
 καταΐε. Δευτε-
 ρία.

πρὸς αὐτὴν
 ἐστὶν ἡ ἀνάβασις

καὶ οὐδὲν
 ἄλλο

ἀτοχῆς, τεχνολογίας
 μὲν τῶν ἰσχυρῶν
 ἔχοντες - φωτισμῶν
 εἰσὶν ἡ λογικῶν
 καρδιῶν δόγματα
 καρδίας, ἴσχυρῶν
 ἡ ἀναβασις ἀποστασίας

Ἱερές Ἀναβάσεις

«Ταῖς ἀρεταῖς προσβῶμεν ὥσπερ βαθμίσιν τόν νοῦν ἀνυφοῦντες μυστικάῖς θεωρίαις».

Δηλαδή:

«Ἄς πλησιάσουμε (ἄς ἀνεβοῦμε) στίς ἀρετές σάν σέ σκαλοπάτια ἀνυψώνοντας τόν νοῦν μας μέ μυστικές θεωρίες».

Μέ τό δίστιχο αὐτό τῆς ἀσκητικῆς καί νηπτικῆς παράδοσης τῆς Ἐκκλησίας μας προτρέπονται οἱ πιστοί νά ἀνέβουν τίς κορυφές τῶν ἀρετῶν, νά προοδεύσουν δηλαδή στήν πνευματική ζωή καί νά τελειωθοῦν ἐνωμένοι μέ τόν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό ἀποκτώντας τίς ἀρετές. Αὐτή ἡ πνευματική προσπάθεια παρομοιάζεται μέ ἀνάβαση σέ κάποιο ψηλό μέρος μέ τήν σκάλα.

Ὅργανο καί κίνητρο σ' αὐτή τήν ἀνάβαση εἶναι οἱ μυστικές θεωρίες.

Θά ἐμβαθύνουμε στά νοήματα αὐτοῦ τοῦ κατανυκτικοῦ διστίχου κατατάσσοντας τά σχόλιά μας σέ τρεῖς ἐνότητες.

Ἐνότητα 1^η

Ἡ ἀνοδος στίς κορυφές τῶν ἀρετῶν

α'. Ὁ ἀγώνας γιά τήν ἀπόκτηση τῶν ἀρετῶν στήν πνευματικότητα τῆς Ἐκκλησίας μας παρομοιάζεται μέ ἀνάβαση σέ σκάλα. Κάθε φορά πού προοδεύει ὁ πιστός ἀποκτώντας μιά ἀρετή θεωρεῖται, ὅτι ἀνεβαίνει ἓνα σκαλοπάτι πιό ψηλά στήν νοερή καί πνευματική κλίμακα τῶν ἀρετῶν.

Ὁ ἀγώνας αὐτός εἶναι κοπιώδης, ὅπως ἡ ἀνάβαση στήν σκάλα. Ὅπως ὅσο πιό ἐλαφρὺς εἶναι ὁ ἄνθρωπος, τόσο εὐκολώτερα ἀνεβαίνει τήν σκάλα, ἔτσι καί ἡ ψυχὴ προοδεύει στήν ἀρετὴ ὅταν δέν ἔχει βάρους. Βάρους στή ψυχὴ εἶναι τά γεώδη καί τά πρόσκαιρα.

Γι' αὐτό συμβουλεύει ὁ ἀπόστολος Παῦλος τοὺς πιστοὺς νά τινάξουν ἀπὸ πάνω τους κάθε φορτίο, ὥστε μέ ὑπομονή νά τρέχουν τό ἀγωνισμα τοῦ δύσκολου δρόμου πού ἔχουν μπροστά τους:

«Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς, τοσοῦτον ἔχοντες περιεϊμένον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον ἀμαρτίαν,

δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα»¹ (Πρὸς Ἑβραίους ιβ' 1).

β'. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὁ διδάσκαλος τῆς εὐαγγελικῆς ζωῆς προτρέπει τοὺς πιστοὺς νὰ ἀποκτήσουν τίς ἀρετές τονίζοντας τὴν ἀξία τῆς ἀρετῆς, πού πρέπει νὰ ἀποκτήσουν οἱ πιστοὶ συγκρίνοντάς την μέ τά θαύματα διδάσκοντας, ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι ἀνωτέρα καί αὐτῶν τῶν θαυμάτων λέγοντας τά ἑξῆς:

«Εἰ πάντες ὡς ἐχοῦν ἐζῶμεν, μᾶλλον ἂν τῶν θαυματουργούντων ἐθαύμασαν ἡμᾶς Ἑλλήνων παῖδες. Τὰ μὲν γὰρ σημεῖα καὶ φαντασίας ὑπόνοιαν ἔχει πολλάκις, καὶ ἑτέραν πονηρὰν ὑποψίαν, εἰ καὶ τὰ ἡμέτερα οὐ τοιαῦτα βίος δὲ καθαρὸς οὐδεμίαν τοιαύτην ἐπήρεια δέξασθαι δύναται· ἀλλὰ πάντων ἐμφράττει τὰ στόματα τῆς ἀρετῆς ἢ κτῆσις. Ταύτης τοίνυν ἐπιμελώμεθα· πο-

1. «Ἐχοντας, λοιπόν, γύρω μας τόσο μεγάλη στρατιά μαρτύρων ἅς τινάξουμε ἀπὸ πάνω μας κάθε φορτίο, καὶ τὴν ἁμαρτία πού εὐκόλα μᾶς ἐμπλέκει, κι ἅς τρέχουμε μέ ὑπομονή τό ἀγώνισμα τοῦ δύσκολου δρόμου, πού ἔχουμε μπροστά μας».

λὺς γὰρ αὐτῆς ὁ πλοῦτος, καὶ τὸ θαῦμα μέγα. Αὕτη τὴν ὄντως ἐλευθερίαν παρέχει, καὶ ἐν τῇ δουλείᾳ ταύτην θεωρεῖσθαι παρασκευάζει, οὐκ ἀπαλλάττουσα τῆς δουλείας, ἀλλὰ δούλους μένοντας ἐλευθέρων ἀποφαίνουσα σεμνοτέρους, ὃ τοῦ δοῦναι ἐλευθερίαν πολλῶ πλέον ἐστίν· οὐ ποιοῦσα πλούσιον τὸν πένητα, ἀλλὰ μένοντα πένητα τοῦ πλουσίου εὐπορώτερον ἀποφαίνουσα. Εἰ δὲ καὶ σημεῖα βούλει ποιεῖν, ἀπαλλάγηθι πλημμελημάτων, καὶ τὸ πᾶν ἦνυσας. Καὶ γὰρ μέγας δαίμων ἢ ἁμαρτία, ἀγαπητέ· κἂν ταύτην ἐξέλης, τῶν μυρίους δαίμονας ἐλαυνόντων μείζον εἰργάσω»² (P.G. 57, 387 §7-8, Ὁμιλία λβ' στό κατὰ Ματθαῖον).

2. «Καθόσον βέβαια ἐάν ὅλοι μας ζούσαμε ὅπως ἔπρεπε, θά μᾶς θαύμαζαν τά παιδιά τῶν εἰδωλολατρῶν περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους πού θαυματουργοῦν. Διότι τά μὲν θαύματα πολλές φορές εἶναι καὶ δημιουργήματα φαντασίας καὶ κάποιας ἄλλης πονηρῆς ὑποψίας, ἂν καὶ τά δικά μας θαύματα δέν εἶναι τέτοιου εἴδους, ἐνῶ ὁ καθαρὸς βίος δέν εἶναι δυνατόν νά δεχθεῖ καμμία παρόμοια ἐπίδραση, ἀλλὰ ἡ ἀπόκτηση τῆς ἀρετῆς φράσσει τά στόματα ὅλων. Ἄς φροντίζουμε λοιπόν γι' αὐτή. Διότι εἶναι πολὺ μεγάλος ὁ πλοῦτος τῆς καὶ τό θαῦμα πολὺ μεγάλο. Αὕτη παρέχει τὴν πραγματικὴ ἐλευθερίᾳ καὶ ὅταν οἱ ἄνθρωποι εἶναι δοῦλοι τούς προετοιμάζει ν' ἀτενίζουν

Ὁ ἴδιος ἅγιος Πατέρας ἐνθαρρύνει τούς πιστοὺς νά ἐπιδοθοῦν στὸν πνευματικὸ ἀγώνα γιὰ νά ἀποκτήσουν τίς ἀρετές ὑποδεικνύοντας, ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ τρόποι γιὰ νά ἐπιτύχουν τὴν σωτηρία τους καί προσκαλώντας τους νά ἐπιλέξουν ὁ καθένας νά ἀγωνισθεῖ νά ἀποκτήσει ὅποια ἀρετὴ θεωρεῖ κατάλληλη γιὰ τὸν ἑαυτό του:

«Ὁὐκ ἴσχυσας μετὰ τό λουτρόν (ἤτοι τό Βάπτισμα) καθαρὸν διαφυλάξαι σου τό σῶμα; Δύνασαι διὰ μετανοίας σου τὸν ποιῆσαι καθαρὸν, δύνασαι διὰ χρημάτων, δι' ἐλεημοσύνης. Ἄλλ' οὐκ ἔχεις χρήματα; Ἄλλ' ἐπισκέπτεσθαι δύνασαι τὸν ἀρρώστοῦντα, ἀπιέναι πρὸς τὸν δεδεμένον,

πρὸς αὐτὴν, καὶ βέβαια δὲν τοὺς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὴν δουλεία, ἀλλὰ ἐνῶ ἐξακολουθοῦν νά εἶναι δοῦλοι τοὺς κάνει νά φαίνονται σπουδαιότεροι ἀπὸ τοὺς ἐλεύθερους, πράγμα πού εἶναι πολὺ πιὸ ἀνώτερο ἀπὸ τὸ νά τοὺς δώσει τὴν ἐλευθερία. Δὲν καθιστᾷ τὸν πτωχὸ πλούσιο, ἀλλὰ ἐνῶ ἐξακολουθεῖ νά εἶναι πτωχὸς τὸν κάνει νά φαίνεται πιὸ πλούσιος ἀπὸ τὸν πλούσιο. Ἐάν ὅμως θέλεις νά κάνεις καὶ θαύματα, ἀπαλλάξου ἀπὸ τίς ἁμαρτίες σου καὶ τότε θά ἐπιτύχεις τὰ πάντα. Καθόσον, ἀγαπητέ μου, ἡ ἁμαρτία εἶναι πολὺ μεγάλος δαίμονας, ἐάν δὲ κατορθώσεις αὐτὴν νά τὴν ἐκρίζώσεις, ἐπέτυχες τότε πολὺ πιὸ μεγαλύτερο κατόρθωμα ἀπὸ αὐτοὺς πού διώχνουν ἀμέτρητο πλῆθος δαιμόνων».

ψυχροῦ ποτήριον διδόναι, καί ὁμωρόφιον ποιεῖν τόν ξένον, δύο παρέχειν ὀβολούς, ὡς ἡ χήρα, καί στενάζειν ἐπί τοῖς ὀδυνωμένοις. Καί γάρ καί τοῦτο ἐλεημοσύνη. Ἄλλ' ἔρημος εἶ καί πένης καθ' ὄλου, καί ἀσθενῆς τό σῶμα, καί οὐδέ βαδίσαι δύνασαι; φέρε πάντα εὐχαρίστως ταῦτα, καί μέγαν ἐκαρπώσω τόν μισθόν. Ἐπεὶ καί τοῦ Λαζάρου τοῦτο ἦν τό κατόρθωμα. Οὐδέ γάρ ἀπό χρημάτων ἐκεῖνος ἐπεκούρησέ τινι. Πῶς γάρ ὁ μηδέ τῆς ἀναγκαίας εὐπορῶν τροφῆς; Οὐκ εἰς δεσμωτήριον εἰσῆλθε. Πῶς γάρ ὁ μηδέ ὀρθοῦσθαι δυνάμενος; Οὐκ ἄρῶστον ἐπεσκέφατο. Πῶς γάρ ὁ προκείμενος ταῖς γλώσσαις τῶν κυνῶν; Ἄλλ' ὅμως καί τούτων χωρίς τό βραβεῖον τῆς ἀρετῆς ἤρπασε τῷ πάντα γενναίως ἐνεγκεῖν, τῷ τόν μέν ὤμόν καί ἀπάνθρωπον εὐδοκιμοῦντα καί ἐντροφῶντα ὄραῖν, ἑαυτόν δέ ἐν τοσοῦτοις κακοῖς, καί μηδέν ἀπηχῆς ῥῆμα φθέγγασθαι. Διά δέ τοῦτο τούς κόλπους ἀπελάμβανε τοῦ Ἀβραάμ»³ (P.G. 55, 367, Ἑρμηνεῖα στόν ρκζ' (127) Ψαλμό).

3. «Δέν μπόρεσες μετά τό Βάπτισμα νά διαφυλάξεις καθαρό τό σῶμα σου; Μπορεῖς μέ τή μετάνοια νά καθαρίσεις τόν ἑαυτό σου, μπορεῖς μέ χρήματα, μέ ἐλεημοσύνη. Ἀλλά δέν ἔχεις χρήματα; Μπο-

γ'. Στήν πνευματικότητα τῆς Ἐκκλησίας μας μέ τήν ἀπόκτηση τῶν ἀρετῶν οἰκοδομεῖται ὁ οἶκος τῆς ψυχῆς. Σ' αὐτή τήν οἰκοδομή ἀναφέρεται ὁ ἀπόστολος Παῦλος στήν πρὸς Κορινθίους Α' ἐπιστολή του (γ' 9-17) ὡς ἑξῆς:

ρεῖς ὅμως νά ἐπισκέπτεσαι τόν ἄρρωστο, νά μεταβαίνεις στό φυλακισμένο, νά δίνεις ἓνα ποτήρι κρύο νερό, νά φιλοξενεῖς τόν ξένο, νά δίνεις δύο ὀβολούς, ὅπως ἡ χήρα καί νά πάσχεις μαζί μέ ἐκείνους πού ὑποφέρουν. Καθόσον καί αὐτό εἶναι ἐλεημοσύνη. Ἀλλά στερεῖσαι τά πάντα καί εἶσαι φτωχός ἐξ ὀλοκλήρου, καί ἀσθενῆς σωματικά καί δέν μπρεῖς νά βαδίσεις; Ὑπόφερε τα αὐτά ὅλα μέ εὐχαρίστηση, καί καρπώθηκες μεγάλο μισθό. Διότι καί τοῦ Λαζάρου αὐτό ἦταν τό κατόρθωμα. Καθόσον ἐκεῖνος δέν βοήθησε κανένα μέ χρήματα. Διότι πῶς θά τό ἔκανε αὐτό, ἐκεῖνος πού δέν εἶχε οὔτε τήν ἀναγκαῖα τροφή; Δέν φυλακίσθηκε. Διότι πῶς θά εἰσερχόταν ἐκεῖνος πού δέν μπορούσε οὔτε νά σταθεῖ ὄρθιος; Δέν ἐπισκέφθηκε ἄρρωστο. Διότι πῶς θά τό ἔκανε αὐτό ἐκεῖνος πού ἦταν ἐκτιθεμένος στίς γλῶσσες τῶν σκυλιῶν; Ἀλλ' ὅμως καί χωρίς αὐτά ἄρπαξε τό βραβεῖο τῆς ἀρετῆς μέ τό νά ὑποφέρει ὅλα μέ γενναιότητα, μέ τό νά βλέπει τόν μέν σκληρό καί ἀπάνθρωπο νά εὐτυχεῖ καί νά ἀπολαμβάνει τά ἀγαθά, τόν ἑαυτοῦ δέ μέσα σέ τόσες πολλές συμφορές, καί νά μὴ λέγει κανένα κακό λόγο. Γι' αὐτό δέ ἀπολάμβανε τούς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ».

«Θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί· Θεοῦ γεώργιον, Θεοῦ οἰκοδομή ἐστε. Κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ· ἕκαστος δὲ βλέπῃ πῶς ἐποικοδομεῖ· θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός. εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην, ἕκαστου τὸ ἔργον φανερόν γενήσεται· ἢ γὰρ ἡμέρα δηλώσει· ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται· καὶ ἕκαστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι τὸ πῦρ δοκιμάσει. εἴ τις τὸ ἔργον μενεῖ ὁ ἐπωκοδόμησε, μισθὸν λήψεται· εἴ τις τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός. Οὐκ οἶδατε ὅτι ναὸς Θεοῦ ἐστε καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθειρεῖ, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός· ὁ γὰρ ναὸς τοῦ Θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς»⁴ (γ' 10-17).

4. «Σύμφωνα μὲ τὸ εἰδικὸ χάρισμα πού μου ἔδωσε ὁ Θεός, ὡς ἔμπειρος ἀρχιμάστορας, ἔβαλα ἐγὼ τὸ θεμέλιο. Ἄλλος τώρα χτίζει πάνω σ' αὐτό. Ὁ καθένας ὅμως ἂς προσέχει πῶς χτίζει. Γιατί κανένας δὲν μπορεῖ νά βάλει ἄλλο θεμέλιο ἐκτός ἀπὸ αὐτό πού ὑπάρχει καὶ πού εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Τώρα, ἂν κάποιος χτίζει πάνω σ' αὐτό τὸ θεμέλιο μὲ χρυσάφι ἢ ἀσήμι ἢ πολύτιμα πετράδια, μὲ ξυλεῖα, χορ-

Θά δοῦμε στήν συνέχεια τούς κανόνες πού διέπουν αὐτή τήν πνευματική ἐργασία.

📖 Κατά τήν διδασκαλία τῶν νηπτικῶν Πατέρων ἡ πνευματική οἰκοδομή οἰκοδομεῖται μέ ἕνα πνευματικό τρόπο. Ἀντί λίθων ὁ οἶκος τῆς ψυχῆς κτίζεται μέ τίς διάφορες ἀρετές. Ἀντί πηλοῦ καί λάσπης χρειάζεται ταπείνωση, ὅπως μέ τόν πηλό συγκολοῦνται οἱ πέτρες, ἔτσι καί μέ τήν ταπείνωση συγκολλοῦνται ὅλες οἱ ἀρετές. Ἀντί τεσσάρων τοίχων ὁ οἶκος τῆς ψυχῆς χρειάζεται τίς τέσσαρες γενικές ἀρετές, τήν φρόνηση, πού διδάσκει τί νά πράττουν καί τί νά μή πράττουν οἱ πι-

τάρι ἢ ἄχυρο, ἡ δουλιά τοῦ καθενός θά φανεῖ· θά τή φέρει στό φῶς ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως. Γιατί ἡ ἡμέρα αὐτή θά φανερωθεῖ μέ τρόπο πύρινο, καί τήν ποιότητα τοῦ ἔργου πού ἔκανε ὁ καθένας θά τή δοκιμάσει ἡ φωτιά. Ἄν τό ἔργο πού ἔχτισε κάποιος ἀντέξει, αὐτός θά λάβει μισθό· ἄν ὅμως τό ἔργο πού ἔχτισε καταστραφεῖ ἀπό τή φωτιά, αὐτός θά χάσει τήν ἀμοιβή του, ὁ ἴδιος ὅμως θά σωθεῖ, ὅπως σώζεται ἕνας πού περνάει μέσα ἀπό τίς φλόγες. Δέν ξέρετε πῶς εἶστε ναός τοῦ Θεοῦ καί ὅτι τό Πνεῦμα του κατοικεῖ ἀνάμεσά σας. Ἄν κάποιος, λοιπόν, μέ τίς διαίρέσεις καταστρέφει τόν ναό τοῦ Θεοῦ, αὐτόν θά τόν ἀφανίσει ὁ Θεός. Γιατί ὁ ναός τοῦ Θεοῦ εἶναι ἅγιος, κι ὁ ναός αὐτός εἶστε ἐσεῖς».

στοί, τήν σωφροσύνη, πού χαλιναγωγεῖ τό ἐπιθυμητικό, τήν ἀνδρεία, πού χαλιναγωγεῖ καί συκρατεῖ τό θυμικό κατά μόνου τοῦ διαβόλου καί τῆς ἁμαρτίας καί τήν δικαιοσύνη, πού ἀποδίδει σέ κάθε μέρος τοῦ ἀνθρώπου τά οἰκεῖα, δηλαδή στήν ψυχή τά πνευματικά καί στό σῶμα τά ὕλικά κατά τούς Νηπτικούς Πατέρες (Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος «Φιλοκαλία τῶν Ἱερῶν Νηπτικῶν» μεταφρασμένη τόμος Ε΄. Ἐκδόσεις: «Τό περιβόλι τῆς Παναγίας» σελ. 55 §10. Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Σιναΐτης, «Φιλοκαλία τῶν Ἱερῶν Νηπτικῶν» μεταφρασμένη τόμος Ε΄. Ἐκδόσεις: «Τό περιβόλι τῆς Παναγίας» σελ. 191 §85. Κάλλιστος Ἀγγελικουδῆς, «Φιλοκαλία τῶν Ἱερῶν Νηπτικῶν» μεταφρασμένη τόμος Δ΄. Ἐκδόσεις: «Τό περιβόλι τῆς Παναγίας» σελ. 239 §36).

Στέγη τοῦ οἴκου τούτου εἶναι ἡ τελεία ἀγάπη πρὸς τόν Θεό καί ἡ πρὸς τόν πλησίον, πού εἶναι τό τέλος καί τό κεφάλαιο ὅλων τῶν ἀρετῶν. Οἰκοδόμος τοῦ οἴκου αὐτοῦ εἶναι ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, καθὼς καί ὁ Δαβίδ αὐτό μαρτυρεῖ καί ὁ μελωδός στό γνωστό ἀναβαθμό πού λέγει: «*Εάν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον τόν τῆς ψυχῆς, μάτην κοπιῶμεν*»⁵ (Ψαλμοῦ ρκστ' (ρκζ') 126,1).

5. «*Εάν ὁ ἴδιος ὁ Κύριος δέν οἰκοδομήσῃ καί δέν εὐδοκήσῃ τήν ψυχή, μάταια κοπιᾶζουμε*».

☞ **Γ**ιά νά οἰκοδομηθεῖ ὁ οἶκος τῶν ἀρετῶν ἀπαιτεῖται νά καταλυθεῖ ὁ οἶκος τοῦ σώματος πού ἐξουσιάζεται ἀπό τήν ἀμαρτία.

Γι' αὐτό ὁ ἀπόστολος Παῦλος προτρέπει τούς πιστούς:

«Διό οὐκ ἐκκακοῦμεν· ἀλλ' εἰ καί ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος, ἦτοι τό σῶμα, διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν, ἦτοι ἡ ψυχή, ἀνακαινοῦται ἡμέρα τῆ ἡμέρα»⁶ (Β' Πρός Κορινθίους δ' 16).

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος διδάσκει ὅτι:

«Ὅταν δέ τό θνητόν ἡμῶν φρόνημα καταποθῆ καί κυριευθῆ ὑπό τῆς ἐν ἡμῖν προθυμίας, τότε λοιπόν μετά πάσης χαρᾶς καί σπουδῆς καί πόθου καί φλογός θείας τάς ἀρετάς κατεργαζόμεθα»⁷ (Λόγος Α' τῆς Κλίμακος: Περί ἀποταγῆς § κθ').

Πόλεμος καί μάχη παντοτεινή εὐρίσκεται μεταξύ τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος· καί ὅσο τό ἕνα νικά, τόσο τό ἄλλο ὑποχωρεῖ. Ἐπομένως ὅποιος θέλει νά οἰκοδομήσει τόν οἶκο τῆς ψυχῆς, πρέπει

6. «Γι' αὐτό, λοιπόν, δέ χάνουμε τό θάρρος μας. Μπορεῖ ἐξωτερικά νά βαδίζουμε στό θάνατο, ἐσωτερικά ὅμως, ἡμέρα μέ τήν ἡμέρα, ἡ ζωή μας ἀνανεώνεται».

7. «Ὅταν δέ τό θνητό φρόνημά μας καταποθῆ καί κυριευθῆ ἀπό τήν προθυμία μας, τότε λοιπόν μέ κάθε χαρά καί σπουδή καί πόθο καί φλόγα ἀποκτοῦμαι τίς ἀρετές».

νά νικήσει προηγουμένως τίς ἐπιθυμίες καί τά πάθη τοῦ σώματος καί νά τά ὑποτάξει στήν ψυχή. Γιά τοῦτο προτρέπει ὁ Παῦλος:

«Πνεύματι περιπατεῖτε καί ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε. ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις»⁸ (Πρὸς Γαλάτες ε' 17).

🕊️ Ὁ πνευματικός οἶκος τῆς ψυχῆς οἰκοδομεῖται μέ διάκριση καί σοφία καθὼς εἶναι γραμμένο.

«Μετά σοφίας οἰκοδομεῖται οἶκος, καί μετά συνέσεως ἀνορθοῦται»⁹ (Παροιμιῶν κδ' 3).

Οἱ πιστοὶ πρέπει νά ἀποφεύγουν κάθε ἔλλειψη καί ὑπερβολή, πού ἀμφότερες εἶναι κακίες, καί νά εὐρίσκεται πάντοτε στό μέσο, πού εὐρίσκεται ἡ ἀρετή.

Γι' αὐτό ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἐρημη-

8. «Γιατί οἱ ἁμαρτωλές ἐπιθυμίες εἶναι ἀντίθετες μέ τό Πνεῦμα, καί φυσικά τό Πνεῦμα ἀντίθετο μέ τίς ἁμαρτωλές ἐπιθυμίες. Αὐτά τά δύο ἀντιμάχονται τό ἓνα τό ἄλλο, καί γι' αὐτό ἄλλωστε δέν κάνετε αὐτά πού θά θέλατε νά κάνετε».

9. «Μέ τήν ἀληθινή σοφία, μέ τήν εὐλάβεια καί τόν φόβο δηλαδή τοῦ Θεοῦ, θεμελιώνεται καί κτίζεται ἓνα σπίτι· μέ τήν σύνεση δέ ἀνορθώνεται καί προοδεύει ἡ οἰκογένεια».

νεύοντας τό χωρίο «ὁδῶ βασιλικῇ πορευσόμεθα» (Ἀριθμῶν κα' 22) διδάσκει:

«Δόγμα δέ ἐστίν οὗτος ὁ λόγος, ἐν μεσότητι θεωρεῖσθαι τάς ἀρετάς ὀριζόμενος· διότι πέφυκε πᾶσα κακία, ἢ κατ' ἔλλειψιν, ἢ καθ' ὑπέροπτιον ἀρετῆς ἐνεργεῖσθαι»¹⁰ (Λόγος εἰς τόν βίον τοῦ Μωϋσέως, P.G. 44, στ. 420).

🌹 Στόν οἶκο τῆς ψυχῆς οἰκοδόμος καί φύλακας εἶναι ὁ Κύριος.

Οἱ πιστοί πού οἰκοδομοῦν τήν πόλη τῆς ψυχῆς τους, δέν πρέπει νά παραλείπουν νά ἐπικαλοῦνται τόν ὄντως Οἰκοδόμο, ὥστε Αὐτός νά τήν οἰκοδομήσει, Αὐτός νά τήν φυλάξει ἄσειστη μέχρι τέλους κατά τόν γραφικό λόγο:

«Ἐάν γάρ, Κύριος μή φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγγρύπησεν ὁ φυλάστων»¹¹ (Ψαλμοῦ ροστ' (ρζ') 126,1).

🌹 Ὁ πνευματικός οἶκος τῆς ψυχῆς οἰκοδομεῖται μέ τήν Χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος καί τήν

10. «Αὐτός ὁ λόγος ἐκφράζει μιά ἀλήθεια, ἐπειδή προσδιορίζει ὅτι οἱ ἀρετές εὐρίσκονται στή μέση. Γιατί εἶναι φυσικό κάθε κακία νά διαπράττεται ἢ μέ τήν ἔλλειψη ἢ μέ τήν ὑπέροπτιον τῆς ἀρετῆς».

11. «Ἐάν ὁ ἴδιος ὁ Κύριος δέν φυλάξει μιά πόλη, μάταια ἀγγρύπησαν οἱ φρουροί της».

ἐργασία τῶν ἐντολῶν. Διδάσκει σχετικῶς ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ νέος Θεολόγος στὰ 154 πρακτικά καὶ θεολογικά κεφάλαια:

«Τῆ στέγη κάθε σπιτιοῦ τῆ στηρίζουν τὰ θεμέλια καὶ οἱ τοῖχοι. Τὰ θεμέλια πάλι μπαίνουν ὡς ἀπαραίτητα καὶ χρήσιμα γιὰ νὰ σηκώσουν τῆ στέγη. Καὶ οὔτε ἡ στέγη μπορεῖ νὰ κατασκευαστεῖ χωρὶς θεμέλια, οὔτε τὰ θεμέλια χωρὶς στέγη χρησιμεύουν ἢ ὠφελοῦν στό παραμικρό. Ἔτσι καὶ ἡ χάρη τοῦ Πνεύματος συντηρεῖται μέ τὴν ἐργασία τῶν ἐντολῶν, ἐνῶ τὰ ἔργα τῶν ἐντολῶν καταβάλλονται σάν θεμέλια γιὰ τῆ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ οὔτε ἡ χάρη τοῦ Πνεύματος παραμένει χωρὶς τὴν ἐργασία τῶν ἐντολῶν, οὔτε ἡ ἐργασία τῶν ἐντολῶν χωρὶς τὴν χάρη τοῦ Θεοῦ εἶναι χρήσιμη καὶ ὠφέλιμη.

Ὅπως τὸ δίχως σκεπὴ σπίτι πού ἔμεινε ἔτσι ἀπὸ ἀμέλεια τοῦ οἰκοδόμου, ὄχι μόνον εἶναι ἄχρηστο, ἀλλὰ καὶ προκαλεῖ εἰρωνεῖες σέ βάρους ἐκείνου πού τὸ ἔκτισε, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος πού ἔβαλε τὰ θεμέλια τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν καὶ σήκωσε τοίχους ὑψηλῶν ἀρετῶν, ἂν δέν λάβει καὶ τῆ χάρη τοῦ Πνεύματος μέ θεωρία καὶ γνώση ψυχῆς, εἶναι ἀτελής καὶ ἄξιος νὰ τὸν οἰκτεῖρουν οἱ τέλειοι. Αὐτός στερήθηκε τῆ χάρη ὅπως δὴποτε ἀπὸ δύο αἰτίες. Ἡ ἀμέλησε τῆ μετάνοια, ἢ, βλέποντας τὸ σύνολο τῶν ἀρετῶν, ἀποθαρρύνθηκε ἀπὸ τὸ ἄπειρο πλῆθος τους καὶ παρέ-

λειψε κάποια ἀπό ἐκεῖνες πού ἐμεῖς τίς θεωροῦμε πολύ μικρές, εἶναι ὅμως ἀναγκαῖες γιά νά ὀλοκληρωθεῖ τό σπίτι τῶν ἀρετῶν. Γιατί χωρίς αὐτές δέν μπορεῖ νά στεγασθεῖ μέ τή χάρη τοῦ Πνεύματος» («Φιλοκαλία τῶν Ἱερῶν Νηπτικῶν» μεταφρασμένη τόμος Δ΄. Ἐκδόσεις: «Τό περιβόλι τῆς Παναγίας», σελ. 28-29).

🌹 Τέλος ὁ πνευματικός οἶκος οἰκοδομεῖται μέ πολλούς κόπους, θλίψεις καί δάκρυα καί πόνους. Γι' αὐτό αὐτός ὁ χρυσορρήμονας Ἰωάννης διδάσκει:

«Τοιοῦτον γάρ ἡ ἀρετή τῶν πόνων λαμπράς ἔχει τάς ἀμοιβάς· καί δεῖ ἡμᾶς πρότερον κάμνειν καί ταλαιπωρεῖσθαι, καί τότε ζητεῖν ἄνεσιν. Τοῦτο γάρ πανταχοῦ καί ἐν τοῖς βιωτικοῖς συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. Διά δὴ τοῦτο καί αὐτός ἐπί ταῦτα τόν λόγον ἤγαγεν, ἐπί σπόρον λέγω καί ἀμητόν. Ὡσπερ γάρ ὁ σπείρων πόνου δεῖται, καί ταλαιπωρίας, καί ἰδρώτων, καί χειμῶνος· οὕτως ὁ τήν ἀρετήν μετιών. Οὐδέν γάρ οὕτω πρός ἄνεσιν ἄχρηστον ὡς ἄνθρωπος. Διά δὴ τοῦτο στενήν καί τεθλιμμένην ἐποίησεν ὁδόν ὁ Θεός. Μᾶλλον δέ οὐ τά τῆς ἀρετῆς μόνον, ἀλλά καί τά βιωτικά πράγματα ἐπίπονα κατεσκεύασε, καί αὐτά πολλῶ πλέον. Ὁ τε γάρ σπείρων, ὁ τε οἰκοδομῶν, ὁ ὁδοιπόρος, ὁ δρυοτόμος, ὁ χειροτέχνης, πᾶς ἄνθρωπος, εἰ μέλλοι τι καρποῦσθαι

χρήσιμον, πόνου δεῖται καὶ ταλαιπωρίας· καὶ καθάπερ τὰ σπέρματα ὑετῶν δεῖται, οὕτως ἡμεῖς δακρύων· καὶ καθάπερ ἡ γῆ τοῦ τέμνεσθαι χρειαν ἔχει καὶ ἀναρρήγνυσθαι, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἀντὶ δικέλλης δεῖται πειρασμῶν καὶ θλίψεων, ἵνα μὴ φέρῃ βοτάνας πονηράς, ἵνα τό σκληρόν αὐτῆς μαλάττηται, ἵνα μὴ σκιρτᾷ. Καὶ γάρ καὶ γῆ μὴ ἐργαζομένη μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας, οὐδέν ὑγιές ἐκφέρει»¹² (P.G. 55, στ. 361, Ὁμιλία εἰς τὸν ρκε' (ρκοστ') 125 Ψαλμόν).

12. «Γιατί τέτοιο πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀρετή. Παρέχει μεγάλες ἀμοιβές στοὺς κόπους· καὶ πρέπει ἐμεῖς πρῶτα νά κοπιᾶζουμε καὶ νά ταλαιπωρούμαστε καὶ μετὰ νά ζητοῦμε ἄνεση. Αὐτό θά μπορούσε κανεὶς νά δεῖ νά συμβαίνει καὶ σ' ὅλα τὰ κοσμικὰ πράγματα. Γι' αὐτό λοιπόν καὶ αὐτός ὁδήγησε τό λόγο πρὸς αὐτά, δηλαδή πρὸς τὸν σπόρο καὶ τό θερισμό. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος πού σπέρνει ἀναγκάζεται νά κοπιᾶζει, νά ταλαιπωρεῖται, νά ἰδρώνει καὶ ν' ἀντιμετωπίζει κακουχίες, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος πού ἀσκεῖ τὴν ἀρετή. Καθόσον τίποτε δέν ὑπάρχει τόσο ἀδύναμο γιὰ ἄνεση, ὅσο ὁ ἄνθρωπος. Γι' αὐτό λοιπόν καὶ ὁ Θεός ἔκανε τὴν ὁδὸ τῆς ἀρετῆς στενὴ καὶ γεμάτη ἀπό θλίψεις. Μᾶλλον δέ ἔκανε κοπιαστικά ὄχι μόνο τὰ πράγματα τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ κοσμικὰ πράγματα καὶ μάλιστα αὐτά πολὺ περισσότερο. Γιατί καὶ ὁ σπορέας καὶ ὁ οἰκοδόμος καὶ ὁ ὀδοιπόρος καὶ ὁ ξυλοκόπος καὶ ὁ χειροτέχνης καὶ ὁ κάθε

Ὅπως οἱ γεωργοί σπέρνουν μέ κρύο, μέ βροχές, μέ ἀνέμους καί μέ ἄλλες κακοπάθειες τοῦ χειμῶνα ἀποβλέποντες στήν μέλλουσα χαρά πού ἐλπίζουν νά ἀπολαύσουν ὅταν θερίσουν, ἔτσι καί οἱ χριστιανοί σπέρνουν στήν ζωή αὐτή μέ δάκρυα καί κόπους τά σπέρματα τῶν ἀρετῶν καί τῆς μετάνοιας. Στήν μέλλουσα ζωή ἔχουν νά ἀπολαύσουν χαρά καί ἀγαλλίαση. Γιά τό θέμα αὐτό ὁ Μέγας Βασίλειος διδάσκει σχετικῶς:

«Οἱ οὖν τάς ἡμέρας τοῦ αἰῶνος τούτου ἐπί συντελείᾳ ἤδη ὄντος, καί πρός τάς ἑαυτοῦ δυσμάς ἀποκλίνοντος, ἐν τῷ ἀποκλαίειν τάς ἑαυτῶν ἀμαρτίας διαγαγόντες, οὗτοι, τῆς ἀληθινῆς ἐκείνης πρωΐας ἐπελθούσης, ἀγαλλιᾶσονται· οἱ σπεύροντες γάρ ἐν δάκρυσιν νῦν, ἐν ἀγαλλιᾶσει θεριοῦσι· (Ψαλμοῦ ρκε' (ρκστ') 125,5) δηλαδή πρός

ἄνθρωπος, ἄν πρόκειται νά καρπωθεῖ κάτι τό χρήσιμο ἀπαιτεῖται κόπος καί ταλαιπωρία καί ὅπως ἀκριβῶς τά σπέρματα ἔχουν ἀνάγκη ἀπό βροχές, ἔτσι καί ἐμεῖς ἀπό δάκρυα· καί ὅπως ἀκριβῶς ἡ γῆ ἔχει ἀνάγκη ἀπό τό νά ὀργώνεται καί νά σκάβεται, ἔτσι καί ἡ ψυχὴ ἀντί γιά ἀξίνα ἔχει ἀνάγκη ἀπό δοκιμασίες καί θλίψεις γιά νά μὴν παράγει βοτάνια τῆς κακίας, γιά νά μαλακώνεται ἡ σκληρότητα της, γιά νά μὴ κυριεύεται ἀπό ἀλαζονεία. Καθόσον καί ἡ γῆ πού δέν καλλιεργεῖται μέ πολλή φροντίδα, δέν παράγει τίποτε τό ὑγιές».

τό μέλλον»¹³ (P.G. 29, στ. 316, Ὁμιλία εἰς τόν κθ' (29) Ψαλμόν).

δ'. Ἡ ἀρετή κατορθώνεται δύσκολα ἐνῶ ἡ κακία εὐκόλα, ἐπειδή ὅπως ἐξηγεῖ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ:
«Ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἔγκειται ἐπί τά πονηρά ἐκ νεότητος αὐτοῦ» (Γενέσεως η' 21).

Τήν οἰκτρή πνευματική κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου περιγράφει μέ τήν δύναμη τοῦ λόγου του ὁ θεοφόρος ἀπόστολος Παῦλος ὡς ἐξῆς:

«Ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῶ μὲν νοῖ δουλεύω νόμῳ Θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας»¹⁴ (πρὸς Ρωμαίους ζ' 25).

Ὁ ἅγιος θεοφόρος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς ἐξηγεῖ πῶς λειτουργοῦν αὐτοὶ οἱ δύο νόμοι, ὁ νόμος τοῦ σώματος καὶ ὁ νόμος τοῦ πνεύματος στὸν ἄνθρωπο μέ τά ἐξῆς:

13. «Ἐκεῖνοι λοιπὸν πού διαπέρασαν τίς ἡμέρες τοῦ παρόντα αἰῶνα πού εὐρίσκεται ἤδη στό τέλος του καί κοντεύει νά δύσει, μέ τό νά θρηνοῦν τίς ἁμαρτίες τους, θά χαροῦν αὐτοί, ὅταν ἔλθει τό ἀληθινό ἐκεῖνο πρωῒ. Γιατί “Αὐτοὶ πού σπέρνουν μέ δάκρια τώρα, μέ ἀγαλλίαση θά θερίσουν” δηλαδή στό μέλλον».

14. «Ἄρα, λοιπὸν, ἐγὼ ὁ ἴδιος, ἐνῶ συμφωνῶ θεωρητικά μέ τό νόμο τοῦ Θεοῦ, στήν πράξη εἶμαι ὑποταγμένος στό νόμο τῆς ἁμαρτίας».

«Ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπὸ σῶμα καὶ ψυχῆ, ὑπόκειται σὲ δύο νόμους, τῆς σάρκας καὶ τοῦ Πνεύματος. Ὁ νόμος τῆς σάρκας ἐνεργεῖ στίς αἰσθήσεις, ἐνῶ ὁ νόμος τοῦ Πνεύματος στό νοῦ. Ὁ νόμος τῆς σάρκας ὅταν ἐνεργεῖ στήν αἴσθηση, συνήθως συνδέει μέ τήν ὕλη, ἐνῶ ὁ νόμος τοῦ Πνεύματος, ὅταν ἐνεργεῖ στό νοῦ, προξενεῖ τήν ἄμεση ἔνωση μέ τό Θεό. Εὐλόγα λοιπόν ἐκεῖνος πού δέ θά διστάσει μέσα στήν καρδιά του, πού δέ θά κάνει δηλαδή διάκριση μέσα στό νοῦ του καί δέ θά διακόψει ἔτσι τήν ἄμεση ἔνωση μέ τό Θεό πού προκλήθηκε ἀπό τήν πίστη, καθὼς εἶναι ἀπαθής, ἢ μᾶλλον καθὼς ἔγινε ἤδη Θεός μέ τήν ἔνωση μέσω τῆς πίστεως, θά πει σ' αὐτό τό βουνό νά πάει ἄλλοῦ, καί αὐτό θά πάει. Μέ τό παράδειγμα αὐτό δηλώνεται τό φρόνημα καί ὁ νόμος τῆς σάρκας πού εἶναι πράγματι βαρῦς καί δυσκολομετακίνητος, καί ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπό φυσική δύναμη, τελείως ἀκίνητος καί ἀσάλευτος» (Τετάρτη ἑκατοντάδα διαφόρων κεφαλαίων §9, «Φιλοκαλία τῶν Ἱερῶν Νηπιτικῶν» μεταφρασμένη τόμος Β' Ἐκδόσεις: «Τό περιβόλι τῆς Παναγίας», σελ. 169).

🌹 Μέσα μας ὑπάρχει καί ἐνεργεῖ ἡ ροπή πρός τήν ἁμαρτία ὁ ἕτερος νόμος, ὅπως τήν ἀποκαλεῖ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, πού μᾶς ὠθεῖ πρός τήν ἁμαρτία:

«Οἶδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν· ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν. ὁ γὰρ κατεργάζομαι οὐ γινώσκω· οὐ γὰρ ὁ θέλω τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὁ μισῶ τοῦτο ποιῶ. εἰ δὲ ὁ οὐ θέλω τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ ὅτι καλός. νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλ' ἡ οἰκουσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, τοῦτ' ἔστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν· τὸ γὰρ θέλειν παράκειται μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν οὐχ εὐρίσκω· οὐ γὰρ ὁ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ' ὁ οὐ θέλω κακὸν τοῦτο πράσσω. εἰ δὲ ὁ οὐ θέλω ἐγὼ τοῦτο ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλ' ἡ οἰκουσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. εὐρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται· συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοῦς μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος! τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν»¹⁵ (Πρὸς Ρωμαίους ζ' 14-24).

15. «Ξέρουμε, λοιπόν, καλά, πῶς ὁ νόμος εἶναι θεϊκός, ἐνῶ ἐγὼ εἶμαι ἀδύναμος ἄνθρωπος, πουλημένος στὴν ἁμαρτία. Ἔτσι, δὲν ξέρω οὐσιαστικά τί κά-

👉 Ἡ ἀμαρτία εἶναι εὐπερίστατος, παρασύρει δηλαδή εὐκόλα τόν ἄνθρωπο κατά τήν ἀποστολική παρατήρηση:

νῶ δέν κάνω αὐτό πού θά ἤθελα νά κάνω ἀλλά, ἀντίθετα, ὅ,τι θά ἤθελα νά ἀποφύγω. Κάνοντας ὅμως αὐτό πού κατά βάθος δέ θέλω, ἀναγνωρίζω ἔμπρακτα πώς οἱ ἐντολές τοῦ νόμου εἶναι σωστές. Ἔτσι φτάνω πιά στό σημεῖο νά μὴ διαπράττω ἐγώ ὁ ἴδιος τό κακό ἀλλά ἡ ἀμαρτία, πού ἔχει ἐγκατασταθεῖ μέσα μου, καί μαρτυρεῖ γι' αὐτό ἡ ἴδια ἡ συνειδήσή μου: δέν κατοικεῖ μέσα μου, δηλαδή στό εἶναι μου, τό καλό. Ἀπόδειξη, πώς θέλω νά κάνω τό καλό, δέν βρίσκω ὅμως τή δύναμη νά τό μεταστρέψω σέ πράξη. Ἔτσι, δέν κάνω τό καλό πού θά ἤθελα, ἀλλά ὑπηρετῶ τό κακό, πού δέν τό θέλω. Ἄν ὅμως κάνω αὐτό πού δέ θέλω, τότε τήν πράξη μου δέν τήν καθορίζω πιά ἐγώ ἀλλά ἡ ἀμαρτία, πού ἔχει θρονιασθεῖ μέσα μου. Συνεπῶς, ἡ πείρα δείχνει ὅτι, ἐνῶ θέλω νά κάνω τό καλό, οἱ πράξεις μου δείχνουν πώς κάνω τό κακό. Ἐσωτερικά συμφωνῶ καί χαίρομαι μέ ὅσα λέει ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ. Διαπιστώνω ὅμως πώς ἡ πράξη μου ἀκολουθεῖ ἕναν ἄλλο νόμο, πού ἀντιστρατεύεται τό νόμο μέ τόν ὁποῖο συμφωνεῖ ἡ συνειδήσή μου: εἶναι ὁ νόμος τῆς ἀμαρτίας πού κυριαρχεῖ στήν ὑπαρξή μου καί μέ κάνει αἰχμάλωτό της. Τί δυστυχισμένος, ἀληθινά, πού εἶμαι! Ποιός μπορεῖ νά μέ λυτρώσει ἀπό τήν ὑπαρξή αὐτή, πού ἔχει ὑποταχτεῖ στό θάνατο; Ἄς εὐχαριστήσουμε τό Θεό πού τό ἔκανε αὐτό, μέ τό σωτήριο ἔργο τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ».

«Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς, τοσοῦτον ἔχοντες περιείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα»¹⁶ (Πρὸς Ἑβραίους ιβ' 1).

🍷 Οἱ ἅγιοι πατέρες μας, οἱ ἔμπειροι καθοδηγητές τῆς εὐαγγελικῆς ζωῆς μέ συμπάθεια ἐνισχύουν τοὺς πιστοὺς, πού ἀγωνίζονται γιὰ νά νεκρώσουν τὴν δύναμη τῆς ἁμαρτίας καὶ νά κατορθώσουν τὴν ἀρετὴ στηρίζοντάς τους καὶ παρηγορώντας τους μέ τοὺς λόγους, ὅπως ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης στήν Νέα Κλίμακα ἐρμηνεύοντας τὸν πρῶτο ἀναβαθμὸ τοῦ πρώτου ἀντιφώνου τοῦ βαρέος ἤχου: «Τὴν αἰχμαλωσίαν Σιών ἐκ πλάνης ἐπιστρέψας, κάμέ Σωτὴρ ζώωσον, ἐξαιρῶν δουλοπαθείας», πού λέγει τά ἐξῆς:

«Ἦξευρε ὁμως, ἀγαπητέ, ὅτι, ὅταν μέλλῃς νά ἐπιστραφῆς ἀπὸ τὴν κακίαν εἰς τὴν ἀρετὴν, ἔχεις νά δοκιμάσῃς κόπους καὶ πόνους· διατί; ἐπειδὴ ἡ μὲν Ἱερουσαλήμ εἶναι ὑψηλοτέρα κατὰ τὴν θέσιν, τῆς Βαβυλῶνος, ἡ δὲ Βαβυλῶν εἶναι χαμη-

16. «Ἐχοντας, λοιπόν, γύρω μας τόσο μεγάλη στρατιὰ μαρτύρων ἅς τινάξουμε ἀπὸ πάνω μας κάθε φορτίο, καὶ τὴν ἁμαρτία πού εὐκόλα μᾶς ἐμπλέκει, κι ἅς τρέχουμε μέ ὑπομονή τό ἀγώνισμα τοῦ δύσκολου δρόμου, πού ἔχουμε μπροστά μας».

λοτέρα τῆς Ἱερουσαλήμ· ὅθεν, καθὼς οἱ ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ ἀρχίζοντες εὐκόλως πηγαίνουν εἰς τὴν Βαβυλῶνα διὰ τὴν κατηφορικὴν θέσιν, οἱ δὲ ἀπὸ τὴν Βαβυλῶνα γυρίζοντες εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ δυσκόλως ἐπιστρέφουν διὰ τὴν ἀνηφορικὴν ὁδόν, τοιοῦτοτρόπως ἀκολουθεῖ καὶ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς καὶ κακίας· ἀπὸ μὲν γάρ τὴν ἀρετὴν εὐκόλως πίπτει τινὰς εἰς τὴν κακίαν διὰ τὸν κατήφορον ὅπου ἔχει· ἀπὸ δὲ τὴν κακίαν δυσκόλως γυρίζει τινὰς εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ δοκιμάζει καὶ ἰδρῶτας διὰ τὴν ἀνηφορικὴν αὐτῆς στράταν.

Ὅταν λοιπόν, σύντροφέ μου ἀμαρτωλέ, ἐπιστρέφω ἀπὸ τὴν κακίαν εἰς τὴν ἀρετὴν, μὴ ἀποκάμῃς διὰ τοὺς κόπους ὅπου δοκιμάξεις, νηστεύων, ἐγκρατευόμενος, ἀγρυπνῶν, μετανίζων, στενάζων, δακρύων, ἐξομολογούμενος καὶ τὰ ἄλλα πάντα τῆς μετανοίας ἔργα πράττων· ἀπὸ τοὺς κόπους γάρ αὐτούς ἔχει νὰ προξενηθῇ εἰς ἐσέ ἢ τῆς ψυχῆς ὑγεία καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδρῶτας μέλλεις νὰ λάβῃς τὴν ποθουμένην σωτηρίαν, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος:

“Ἔστι γάρ ἐκ πόνων ὑγεία καὶ ἐξ ἰδρώτων σωτηρία” (Ἐπιστολὴ μδ’ (44) πρὸς Μοναχόν ἐκπεσόντα, P.G. 32, στ. 364).

Ἀνίσως γάρ ὁ προφήτης Ἱερεμίας ὑπέμεινε τόσους κόπους καὶ πόνους ὅπου τῷ ἔδωκεν ὁ Κύριος καὶ ἀνάπαυσιν δέν εὐρήκε, καθὼς μόνος τό λέγει:

“Οἴμοι, οἴμοι ! ὅτι προσέθηκε Κύριος κόπον ἐπί πόνον μοι· ἐκοιμήθην ἐν στεναγμοῖς· ἀνάπαυσιν οὐχ εὔρον” (Ἱερεμίου με’ 3)·

ὁμοίως καί ἄν ὁ Ἀββακούμ ἔλεγε πρὸς τὸν Θεόν·

“Ἴνα τί ἔδειξάς μοι πόνους καὶ κόπους ἐπιβλέπειν;”¹⁷ (Ἀββακούμ α’ 3)· διατί ἐσύ, ἀδελφέ, νά μή ὑπομείνης ὀλίγον κόπον διὰ τὰς ἁμαρτίας σου; ἢ διατί νά μή δοκιμάσης παραμικρόν πόνον διὰ τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς σου;

Ναί, ἤξεύρω ὅτι ἡ στράτα τῆς μετανοίας καὶ ἀρετῆς ἐν μέν τῇ ἀρχῇ εἶναι ἀνηφορική, εἶναι τραχεῖα, εἶναι δύσβατος καὶ διὰ τοῦτο εἶναι γεμάτη ἀπό κόπους καὶ μόχθους, ἀπό λύπας καὶ στεναγμούς, ἀπό δυσκολίας καὶ περιστάσεις· ὅθεν καὶ ὁ μετανοῶν κοπιάζει, λυπεῖται καὶ τάλαιπωρεῖται· ὅταν δέ φθάσῃ εἰς τὴν κορυφὴν τῆς μετανοίας καὶ ἀρετῆς καὶ ἀναβῆ εἰς τὸ ὕψος αὐτῆς, ὡσάν ἐπάνω εἰς ὄρος ὕψηλόν, τότε χαίρει, τότε σκιρτᾷ καὶ τότε ἀγάλλεται, βλέπωντας πόσον ἡ ἀνηφορική μετάνοια καὶ ἡ ἀρετὴ εἶναι εὐκολωτέρα καὶ γλυκυτέρα τῆς κακίας· ἔτσι ὁ βασιλικὸς τοῦ οὐρανοφάντορος κάλαμος ἐπαρομοίασε τὴν ἀρετὴν καὶ κακίαν, λέγων:

“Τραχεῖα μέν πρῶτον καὶ δύσβατος, καὶ

17. «Γιατί, Κύριε, παραχώρησες σέ μένα νά βλέπω κακοποιήσεις, καταπονήσεις καὶ δυστυχίες;».

ιδρωτός συχνοῦ καί πόνου πλήρης, ἢ πρός ἀρετήν φέρουσα καί ἀνάντης ὁδός· διόπερ οὐ παντός οὔτε προσβῆναι αὐτῇ διά τό ὄρθιον, οὔτε προσβάντι, ῥαδίως ἐπί τό ἄκρον ἐλθεῖν. Ἄνω δέ γενομένω ὄραῖν ὑπάρχει, ὡς μέν λεία τε καί καλή, ὡς δέ ραδίᾳ τε καί εὐπορος, καί τῆς ἐτέρας ἡδίων τῆς ἐπί τήν κακίαν ἀγούσης”¹⁸ (Λόγος πρὸς τοὺς νέους, P.G. 31, στ. 572).

Καί ἄλλοῦ λέει ὁ αὐτός Βασίλειος:

“Δύο εἰσιν ὁδοί ἐναντίαι ἀλλήλαις· ἡ μέν πλατεῖα καί εὐρύχωρος, ἡ δέ στενή καί τεθλιμμένη καί δύο ὁδηγοί, ἕκαστος πρὸς ἑαυτὸν ἐπιστρέφειν ἐπιχειρῶν. Ἐχει οὖν ἡ μέν λεία ὁδός καί πλατεῖα καί πρανῆς ὁδηγὸν ἀπατηλόν, δαίμονα πονηρόν, δι’ ἡδονῆς πρὸς τήν ἀπώλειαν τοὺς ἐπομένους ἐπισυρόμενον· ἡ δέ τραχεῖα καί ἀνάντης, Ἄγγελον ἀγαθόν, διά τῶν ἐπιπόνων τῆς

18. «Διότι ὁ δρόμος πού ὁδηγεῖ στήν ἀρετὴ εἶναι πρῶτα τραχύς καί δυσκολοπερπάτητος καί ἀνηφορικός καί γεμᾶτος πολὺ ἰδρώτα καί κόπο. Γι’ αὐτό δέν εἶναι εὐκολο στόν καθένα νά ἀρχίσει νά τόν βαδίζει γιατί εἶναι ἀνηφορικός οὔτε ἀφοῦ ἀρχίσει νά τόν βαδίζει νά φθάσει εὐκολα στό τέρμα. Ὅταν ὁμως φθάσει στήν κορυφή μπορεῖ νά δεῖ πόσο ὀμαλός καί καλός εἶναι, πόσο δέ εὐκολός καί εὐκολοπερπάτητος καί περισσότερο εὐχάριστος ἀπό ἐκεῖνον πού ὁδηγεῖ στήν κακία».

ἀρετῆς πρὸς τό μακάριον τέλος τούς ἐπομένους ἄγοντα”¹⁹ (Ἑρμηνεία εἰς τόν α΄ Ψαλμόν, P.G. 29, στ. 221).

Τότε λοιπόν, ἀδελφέ, ὅταν φθάσης στήν κορυφή τῆς ἀρετῆς δέν θέλεις νά θυμηθεῖς πλέον τούς κόπους, πού δοκίμασες μέχρι νά ἀνέβεις σ’ αὐτήν, ἀλλ’ ἔχεις νά τούς λησμονήσεις ὅλους, ὅπως εἶπε ὁ Σολομώντας:

“Ἴνα τῶν πόνων μή μνησθῶσιν ἔτι”²⁰ (Παροιμιῶν λα΄ 7).

»Τότε δέν ἔχεις πλέον νά λυπηθεῖς, οὔτε νά σκυθρωπάσεις, ἀλλ’ ἔχεις νά παρηγορηθεῖς καί νά γελάσεις, μέ ἓνα μακάριο γέλωτα.

Ἔτσι ὁ Κύριος εἶπε: “Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοί παρακληθήσονται”²¹ (Ματθαίου ε΄ 4).

19. «Δύο δρόμοι ὑπάρχουν πού εἶναι ἀντίθετοι μεταξύ τους. Ὁ ἓνας εἶναι πλατύς καί εὐρύχωρος, ὁ ἄλλος στενός καί θλιμμένος. Καί δύο ὁδηγοί ἐπίσης πού προσπαθεῖ ὁ καθένας νά ἐλκύσει πρὸς τόν ἑαυτό του. Ὁ ὀμαλός λοιπόν καί κατηφορικός δρόμος ἔχει ὁδηγό ἀπατεῶνα, πονηρό δαίμονα πού ὁδηγεῖ στήν καταστροφή τούς ὀπαδούς μέ δόλωμα τήν ἡδονή. Ἀντιθέτως ὁ δύσκολος καί ἀνηφορικός δρόμος ἔχει ἄγγελο ἀγαθό, πού ὁδηγεῖ τούς ὀπαδούς στό μακάριο τέλος μέ τούς δύσκολους ἀγῶνες τῆς ἀρετῆς».

20. «Γιά νά μήν θυμοῦνται πλέον τούς πόνους τους».

21. «Μακάριοι ὅσοι θλίβονται γιά τίς ἁμαρτίες τους γιατί θά παρηγορηθοῦν».

ὁ δὲ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος: “Δίψα καὶ ἀγρυπνία ἐξέθλιψαν καρδίαν· καρδιάς δὲ θλιβείσης ἀπεπήδησαν ὕδατα (ἦτοι δάκρυα) ὁ δὲ πείρα εὐρηκῶς μειδιάσει ἐπὶ τούτοις (τό μακάριον δηλονότι μειδιάμα)”²² (Λόγος στ’ Περί μνήμης θανάτου §14-15).

» Καὶ συντόμως εἰπεῖν, ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ θέλεις εἰπεῖ τὰ τοῦ Ἀναβαθμοῦ τούτου ἀγαπητέ· “Τότε ἐπλήσθη χαρᾶς τό στόμα ἡμῶν, καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἀγαλλιᾶσεως”²³ (Ψαλμοῦ ρκε’ (ρκοστ’) 2)·

» καὶ τὰ τοῦ Χρυσοστόμου εἰπόντος, ὅτι ἔως μὲν ὅπου εἴμεθα εἰς τὰ πάθη καὶ ἁμαρτίας μᾶς φαίνεται δύσκολος καὶ ἀνηφορικὴ ἡ ἀρετὴ, ἡ δὲ κακία εὐκόλος καὶ γλυκεῖα· ὅταν δὲ ὀλίγον χωρίσωμεν ἀπὸ αὐτάς, καὶ ἡ κακία θέλει φανῆ συγχαμερά, καὶ ἡ ἀρετὴ εὐκόλος καὶ γλυκεῖα· οὕτω γάρ φησίν:

“Ἐως μὲν γάρ ἂν ἐν τοῖς πάθεσιν ὦμεν, τραχεῖαν καὶ δύσκολον καὶ ἀνάντην τὴν ἀρετὴν εἶναι νομίζομεν, τὴν δὲ κακίαν ποθεινὴν καὶ ἡδίστην· ἂν δὲ μικρὸν ἀποστῶμεν τούτων, τότε κα-

22. «Ἡ δίψα καὶ ἡ ἀγρυπνία πιέζουν τὴν καρδιά. Καὶ ὅταν πιεσθεῖ ἡ καρδιά, ἐκπηδοῦν τὰ δάκρυα. Αὐτός πού θὰ τὰ βρεῖ καὶ θὰ τὰ γευθεῖ, θὰ χαμογελάσει ἱκανοποιημένος».

23. «Τότε γέμισε τό στόμα μας ἀπὸ ἐνθουσιώδεις ἀναφωνήσεις χαρᾶς καὶ ἡ γλῶσσα μας ἀπὸ λόγια ἀγαλλιᾶσεως».

κείνη (ἢ κακία δηλ.) φανεῖται βδελυρά καί δυσειδής· καί αὕτη (ἢ ἀρετή) ραδία καί εὐκολος καί ποθεινή· καί ταύτα ἐκ τῶν κατωρθωκῶτων ἔστι σαφῶς μαθεῖν· Ἄκουσον γοῦν πῶς ὁ Παῦλος, ἐκείνα μὲν, (τά κακά) καί μετὰ τήν ἀπαλλαγὴν αἰσχύνεται, λέγων· Τίνα οὖν καρπὸν εἶχετε τότε, ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; (πρὸς Ρωμαίους στ' 21). ταύτην δέ (ἦτοι τήν ἀρετήν) καί μετὰ τὸν πόνον κούφην εἶναί φησιν, τό παραυτίκα τῆς θλίψεως καί τό ἐπίπονον, ἐλαφρόν καλῶν· καί χαίρων ἐν τοῖς παθήμασι, καί ἀγαλλόμενος ἐν ταῖς θλίψεσι, καί μεγαλοφρονῶν ἐπὶ τοῖς στίγμασι τοῖς διὰ Χριστόν”²⁴ (Ὁμιλία ιστ' εἰς τό κατά Ματθαῖον, P.G. 57, στ. 254).

24. «Διότι, ὅσο καιρό μᾶς κυβερνοῦν τά πάθη, νομίζουμε ὅτι ὁ δρόμος τῆς κακίας εἶναι ἐλκυστικός καί πολύ εὐχάριστος. Ἐάν ἀποτινάξουμε ὅμως ἔστω καί λίγο τό ζυγὸ τους, ἀμέσως ὁ δρόμος τῆς κακίας θά μᾶς φανεῖ ἐλεεινός καί ἀποκρουστικός καί ὁ δρόμος τῆς ἀρετῆς εὐχάριστος καί εὐκολος καί ἀξιαγάπητος. Αὐτά μπορεῖς νά τά διαπιστώσεις μέ βεβαιότητα, ἐάν ἐξετάσεις, ἐκείνους πού ἀγωνίσθηκαν καί νίκησαν. Ἄκουσε λοιπὸν πόσο ὁ Παῦλος ντρέπεται νά μιλά γιὰ τὸν δρόμο τῆς κακίας καί μετὰ τήν ἀπομάκρυνση ἀπὸ αὐτόν. Ποιό ἦταν τό κέρδος σας ἀπὸ τὴν διαγωγὴν σας ἐκείνη; Ντρέπεστε τώρα γι' αὐτή, γιατί ὁδηγοῦσε τελικὰ στό θάνατο. Γιὰ τὸν δρόμο ὅμως

🌹 Οἱ πιστοί πρέπει νά προστατεύσουν καί νά φυλάξουν τά ἀγαθὰ τοῦ καρποῦ τῶν ἀρετῶν.

Ἄφοῦ οἱ πιστοί ἀποκτήσουν τίς ἀρετές καί προοδεύσουν στήν εὐαγγελική ζωὴ ὀφείλουν νά προστατεύσουν τοὺς καρπούς αὐτοῦ τοῦ κόπου τους. Μέ ποιό τρόπο;

Ὅπως ἀποκρίθηκε ὁ ἀββᾶς Νεῖλος πού ζοῦσε καί ἀγωνιζόταν στήν ἀγία κορυφή τοῦ Σινᾶ πρὸς τόν Μοναχό πού τόν ρώτησε γιά τόν πόλεμο τῶν λογισμῶν· Εἶπε δέ τά ἑξῆς:

«Οὐδέν ὠφελεῖται ὁ οἰκοδεσπότης σωρεύων καί βάλλων εἰς τόν οἶκον πράγματα, ὅταν οἱ κλέπται καί οἱ λησταί ἔνδοθεν οἰκοῦσιν ὅταν μαστιγῶσει τοὺς κλέπτας καί διώξει τοὺς ληστές, τότε οὐδέν ἀπόλλυσι. Σὺ δέ τέκνον ἐποίησας τόν οἶκον τῆς ψυχῆς σου καί τοῦ σώματος τετραπυλον· καί αἱ θύραι τοῦ νοός καί τῆς διανοίας ἐπήρθησαν, καί αἱ θυρίδες τῶν αἰσθητηρίων τοῦ σώματος ἀνεωγμέναι εἰσὶ· καί παρερ-

τῆς ἀρετῆς λέει ὅτι ἀνακουφίζομαστε ἀμέσως μετὰ τὴν κούραση, καί θεωρεῖ συγχρόνως ὡς ἀνακούφιση τίς ταλαιπωρίες τῆς δύσκολης ζωῆς, καί ἀντιμετωπίζει μέ χαρὰ τίς συμφορὲς καί αἰσθάνεται ἀγαλλίαση καί γιά τίς θλίψεις, καί ὑπερηφανεύεται γιά τά σημάδια τῶν πληγῶν πού τοῦ ἔκαναν γιά τὴν πίστη του στὸν Χριστό» (Ἐκδόσεις Βασιλείου Ρηγοπούλου σελ. 261-262).

χόμενοι οἱ παροδῖται καί κλέπται καί λησταί καί κοπρισταί, καί εἴτι δ' ἄν εὕρωσι τό ἀρέσκον αὐτοῖς λαμβάνουσιν· οὐ γάρ ἔστιν αὐτοῖς ὁ ἀντιλέγων ἢ κωλύων αὐτούς· πᾶς γάρ οἶκος ἄθυρος καί ἀθυρίδωτος, ὄζοθήκη γίνεται καί γινώσκεις ὄπου κόπρος καί δυσωδία, σκώληκες καί σηπεδῶν ἐστι καί ἐρπετά οἰκοῦσιν ἀκάθαρτα· ἐκεῖ γάρ ἄνθρωπος εὖ φρονῶν οἰκῆσαι οὐ δύναται· ἐρπετά δέ ἐσθίοντα κόρπον οἰκοῦσι, χοῖροι καί ὄρνιθες, ὄφεις καί σκορπίοι καί σαῦραι.

Σύ οὖν ἀπελθὼν καθάρισον τόν οἶκον ἐκφορήσας τήν κόπρον· εἴθ' οὕτω φιλοκαλήσας τοῦτον, ράνον ὕδωρ καθαρὸν καί στήσας τήν θύραν, πῆξον τάς θυρίδας καί τότε θυμιάσον τόν οἶκον καί βαλὼν τό κλειδίον, θές τράπεζαν καί ἄψον λύχνον καί καλέσας τούς ἱερεῖς παρακάλεσον αὐτούς, ὅπως εὐχὴν ποιήσαντες, ἐγκαινίσωσί σου τόν οἶκον· καί τότε στήσον οἰκοφύλακα, καί ὅτε οἰκήσει ὁ οἰκοφύλαξ ἐν τούτῳ, θές εἴτι βούλει χρυσίον καί ἀργύριον καί ἱματισμόν καί βρώματα καί οὐδέν ἀπολείς· ναί μὴν χρή σε και περιάυλον κτήσασθαι καί θυρωρόν στήσαι, ἵνα μὴ κατά τό ἔθος ἐρχόμενοι οἱ κλέπται καί οἱ λησταί καί κοπρισταί, ἔμπροσθεν τῆς θύρας ὄζωδίας πληρώσωσιν.

Οἶκος οὖν ἐστι τό σῶμα· οἰκοδεσπότης ἡ ψυχὴ οἰκοφύλαξ ὁ νοῦς· θύρα τό στόμα· θυρίδες τά αἰσθητήρια· κλειδίον ἡ γλῶσσα ἡ ἀνοίγουσα καί κλείουσα· παροδῖται οἱ δαίμονες· λησταί ἡ γα-

στριμαργία καί ἡ σωματική ἀνάπαυσις· κλέπται, ἡ κενοδοξία καί ἡ ὑπερηφανία· κόπρος καί δυσωδία, οἱ πονηροὶ λογισμοὶ καί αἱ φαῦλαι ἔννοιαι· ἔρπετά καί θηρία, τὰ πάθη καί αἱ ἁμαρτίαι· ὁ ἐκφέρων καί καθαρίζων τὴν ὄζωδιαν, ἐστὶν ἡ ἐξαγγελία (τῶν λογισμῶν καί παθῶν)· τὸ ὕδωρ τὸ ραῖνον καί ἀρδεῦον τὴν ἔννοιαν, ἐστὶν ἡ ἀνάγνωσις· ὁ δὲ λύχνος, ἡ συνείδησις ἢ διδάσκουσα πάντα τὰ ὠφέλιμα καί κωλύουσα πᾶν φαῦλον· ἡ δὲ τράπεζα, ἡ καρδιά· τὰ δὲ βρώματα, οἱ διαβατοὶ Ψαλμοί· τὸ δὲ θυμίαμα, ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ· χρυσός δὲ καί ἄργυρος καί ἱματισμός, αἱ ἀρεταὶ ἱερέως, ὁ δεχόμενος τοὺς σους λογισμοὺς· περιαινον, ἡ καθαρὰ προσευχή· ὥσπερ γὰρ οἱ ἀγαθοὶ λογισμοὶ ὠφελοῦσι τὴν ψυχῇ, οὕτως οἱ πονηροὶ λογισμοὶ ταύτην βλάπτουσι»²⁵ (Ἐν Ἰωσήφ Βρυεννίου λόγῳ ιε' περὶ Τριάδος, Ἰωσήφ Βρυεννίου ΤΑ ΕΥΡΕΘΕΝΤΑ, Ἔκδοσις Βασιλείου Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1991, σελ. 256-257).

25. «Σὲ τίποτε δὲν ὠφελεῖται ὁ οἰκοδεσπότης μετὸ νὰ μαζεύει καὶ νὰ βάζει πράγματα στὴν οἰκία του, ὅταν οἱ κλέφτες καὶ οἱ ληστὲς διαμένουν μέσα στοῦ σπίτι. Ὅταν μαστιγώσει τοὺς κλέπτες καὶ διώξει τοὺς ληστὲς, τότε τίποτε δὲν χάνει. Τὰ πράγματα εἶναι ἀσφαλισμένα. Σὺ δὲ τέκνον ἔκανες τὸν οἶκο τῆς ψυχῆς σου καὶ τοῦ σώματος νὰ ἔχει τέσσερις πόρτες· καὶ οἱ πόρτες τοῦ νοῦ καὶ τῆς διάνοιας ἀνουφώθηκαν

καὶ οἱ θυρίδες τῶν αἰσθητηρίων τοῦ σώματος εἶναι ἀνοικτές διάπλατα. καὶ οἱ περαστικοὶ καὶ οἱ κλέπτες καὶ οἱ ληστὲς καὶ οἱ κοπριστές (κοπριστῆς εἶναι ὁ τεμπέλης, ὁ φυγόπονος, ὁ ἄνθρωπος ποὺ δὲν ἐργάζεται καὶ ζεῖ σὲ βάρος τῶν ἄλλων) περνώντας παίρνουν ὅ,τι τοὺς ἀρέσει. καὶ δὲν ὑπάρχει κάποιος ποὺ νὰ τοὺς ἀντιλέξει ἢ νὰ τοὺς ἐμποδίσει. Διότι κάθε σπιτι ποὺ δὲν ἔχει πόρτα καὶ παράθυρα γίνεται σκεῦος ποὺ ἀποπνέει δυσωσμία. καὶ γνωρίζεις ὅτι ὅπου ὑπάρχει κοπριά καὶ δυσωδία, ἐκεῖ κατοικοῦν σκουλίγια, ἐρπετὰ ἀκάθαρτα καὶ ὑπάρχει σαπίλα. διότι ἐκεῖ δὲν μπορεῖ νὰ κατοικήσει φρόνιμος ἄνθρωπος. Ἐκεῖ κατοικοῦν ἐρπετὰ ποὺ τρῶνε κοπριά, χοῖροι καὶ κότες, φίδια καὶ σκορπιοὶ καὶ σαῦρες.

Ἐσὺ πήγαινε καθάρισε τὸν οἶκο καὶ πέταξε τὴν ἀκαθαρσία. καὶ ὅταν ἔτσι φιλοκαλήσεις τὸν οἶκο, ράντισέ τον μὲ νερὸ καθαρὸ καὶ ἀφοῦ τοποθετήσεις τὴν πόρτα, τοποθέτησε καὶ τὰ παράθυρα καὶ τότε θυμίασε τὸν οἶκο καὶ ἀφοῦ βάλεις τὸ κλειδί, τοποθέτησε τραπέζι καὶ ἄναψε τὸ λυχνάρι· καὶ ἀφοῦ προσκαλέσεις τοὺς ἱερεῖς παρακάλεσέ τους νὰ κάνουν εὐχὴ καὶ νὰ σοῦ ἐγκαινιάσουν τὸν οἶκο. Καὶ τότε τοποθέτησε φύλακα τοῦ σπιτιοῦ, καὶ ὅταν κατοικήσει σὲ αὐτὸ ὁ φύλακας, τοποθέτησε ὅ,τι θέλεις, χρυσάφι καὶ ἀργύριο καὶ ρουχισμό καὶ φαγητὰ καὶ δὲν θὰ χάσεις τίποτε ἀπὸ αὐτά. σοῦ χρειάζεται βέβαια νὰ ἀποκτήσεις καὶ αὐλὴ γύρω ἀπὸ τὴν οἰκία καὶ θυρωρὸ νὰ τοποθετήσεις, γιὰ νὰ μὴν, κατὰ τὴν συνήθεια, ἐρχόμενοι οἱ κλέπτες καὶ οἱ ληστὲς καὶ κοπριστὲς μπροστὰ τὴν θύρα τὴν γεμίσουν δυσωδία.

Οἶκος λοιπὸν εἶναι τὸ σῶμα· οἰκοδεσπότης ἡ ψυχή· φύλακας τοῦ οἴκου ὁ νοῦς· θύρα τὸ στόμα· θυρίδες τὰ αἰσθητήρια. κλειδιὶ ἡ γλῶσσα ἡ ὁποία ἀνοίγει καὶ κλείνει· περαστικοὶ οἱ δαίμονες· ληστὲς ἡ γαστριμαργία καὶ ἡ σωματικὴ ἀνάπαυση· κλέφτες ἡ κενοδοξία καὶ ἡ ὑπερηφάνια· κοπριά καὶ δυσωδία, οἱ πονηροὶ λογισμοὶ καὶ οἱ κακὲς σκέψεις· ἔρπετὰ καὶ θηρία, τὰ πάθη καὶ οἱ ἁμαρτίες. Αὐτὸς ποὺ βγάζει καὶ καθαρίζει τὴν δυσωδία, εἶναι ἡ ἐξαγόρευση τῶν λογισμῶν καὶ τῶν παθῶν). τὸ νερὸ ποὺ ραντίζει καὶ ποτίζει τὴν σκέψη, εἶναι ἡ ἀνάγνωση· τὸ δὲ λυχνάρι, εἶναι ἡ συνείδηση ποὺ διδάσκει πάντα τὰ ὠφέλιμα καὶ ἐμποδίζει ἀπὸ τὰ κακά· ἡ δὲ τράπεζα εἶναι, ἡ καρδιά· τὰ δὲ φαγητὰ εἶναι οἱ Ψαλμοί, ποὺ μέσῳ αὐτῶν διαβαίνουμε στὴν θεωρία. Τὸ δὲ θυμιάμα, ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. Χρυσάφι δὲ καὶ ἄργυρος καὶ ἔνδυμα, εἶναι οἱ ἀρετές. ἱερέας εἶναι αὐτὸς ποὺ δέχεται τοὺς λογισμοὺς σου· περίαιλος, ἡ καθαρὴ προσευχή· διότι καθὼς οἱ ἀγαθοὶ λογισμοὶ ὠφελοῦν τὴν ψυχὴ, ἔτσι καὶ οἱ πονηροὶ λογισμοὶ τὴν βλάπτουν».

Ἐνότητα 2^α

Ἡ πνευματικὴ κλίμακα ἢ ἡ κλίμαξ τῶν ἀρετῶν

Ὁ ἀγώνας τῶν πιστῶν γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῶν ἀρετῶν στὴν πνευματικότητα τῆς Ἐκκλησίας μας, ὅπως ἐλέχθη στά προηγούμενα, παρομοιάσθηκε μέ ἄνοδο σέ κλίμακα (σκάλα).

Ἡ ἀναγωγή αὐτὴ στηρίζεται στό περιστατικό τῆς ζωῆς τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ, πού ἀναφέρεται στὴν Γένεση (κη' 10-17):

«Καὶ ἐξῆλθεν Ἰακώβ ἀπὸ τοῦ φρέατος τοῦ ὄρκου καὶ ἐπορεύθη εἰς Χαρρῶν. καὶ ἀπήντησε τόπῳ καὶ ἐκοιμήθη ἐκεῖ· ἔδου γὰρ ὁ ἥλιος· καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τῶν λίθων τοῦ τόπου, καὶ ἔθηκε πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ ἐκοιμήθη ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ. καὶ ἐνυπνιάσθη, καὶ ἰδοὺ κλίμαξ ἐστηριγμένη ἐν τῇ γῆ, ἧς ἡ κεφαλὴ ἀφικνεῖτο εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον ἐπ' αὐτῆς. ὁ δὲ Κύριος ἐπεστήρικτο ἐπ' αὐτῆς καὶ εἶπεν· ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ τοῦ πατρός σου, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαάκ· μὴ φοβοῦ· ἡ γῆ, ἐφ' ἧς σὺ καθεύδεις ἐπ' αὐτῆς, σοὶ δώσω αὐτήν, καὶ

τῷ σπέρματί σου. καὶ ἔσται τὸ σπέρμα σου ὡς ἡ ἄμμος τῆς γῆς καὶ πλατυνηθήσεται ἐπὶ θάλασσαν καὶ ἐπὶ λίβρα καὶ ἐπὶ βορρῶν, καὶ ἐπ' ἀνατολάς, καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ εἶμι μετὰ σοῦ διαφυλάσσω σε ἐν τῇ ὁδῷ πάση, οὗ ἂν πορευθῆς, καὶ ἀποστρέψω σε εἰς τὴν γῆν ταύτην, ὅτι οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπω, ἕως τοῦ ποιῆσαι με πάντα ὅσα ἐλάλησά σοι. καὶ ἐξηγέρθη Ἰακώβ ἐκ τοῦ ὕπνου αὐτοῦ καὶ εἶπεν ὅτι ἔστι Κύριος ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἐγὼ δὲ οὐκ ᾔδειν. καὶ ἐφοβήθη καὶ εἶπεν ὡς φοβερός ὁ τόπος οὗτος· οὐκ ἔστι τοῦτο ἀλλ' ἢ οἶκος Θεοῦ, καὶ αὕτη ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ»²⁶.

26. «Ὁ Ἰακώβ ἔφυγε ἀπὸ τό Πηγγάδι τοῦ Ὁρκου καὶ κατευθύνθηκε πρὸς τὴ Χαρράν. Ἐφτασε, λοιπόν, σὲ ἓναν τόπο καὶ ἔμεινε νὰ κοιμηθεῖ ἐκεῖ, γιατί βασιλευε ἡ ἥλιος. Πῆρε καὶ ἔβαλε γιὰ προσκέφαλο μία ἀπὸ τίς πέτρες τοῦ τόπου καὶ κοιμήθηκε στό μέρος ἐκεῖνο. Στόν ὕπνο του εἶδε μία σκάλα στηριγμένη στή γῆ, πού ἡ πάνω ἄκρη της ἔφτανε ὡς τόν οὐρανό. Οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἀνέβαιναν καὶ κατέβαιναν πάνω σ' αὐτή. Ὁ Κύριος, πού ἀκουμποῦσε πάνω στή σκάλα, εἶπε: “Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεός τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ προπάτορά σου, καὶ ὁ Θεός τοῦ Ἰσαάκ. Μὴ φοβᾶσαι. Τῇ γῆ, πού πάνω της κοιμᾶσαι, θά τῇ δώσω σ' ἐσένα καὶ στοὺς ἀπογόνους σου. Πλῆθος θά εἶναι οἱ ἀπόγονοί σου, ὅπως οἱ κόκκοι τῆς σκόνης στή γῆ· θά ἀπλωθοῦν

Ὁ ἅγιος πατέρας μας Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐρμηνεύοντας τὸν ριθ' (119) Ψαλμὸ στὴν ὠδή τῶν Ἀναβαθμῶν ἐξηγεῖ γιατί οἱ δεκαπέντε Ψαλμοὶ (119-133) ὀνομάστηκαν Ἀναβαθμοὶ καὶ συμβουλεύει τοὺς πιστοὺς νὰ λαμβάνουν μέτρα ἀσφαλείας στὸν πνευματικὸ ἀγώνα τους μέ τὰ ἐξῆς:

«Κατὰ μὲν τὴν ἱστορίαν, ὅτι δὴ περί τῆς ἀνόδου διαλέγονται (ἐννοεῖ τοὺς Ψαλμοὺς) τῆς ἐκ Βαβυλῶνος, καὶ τῆς αἰχμαλωσίας μνημονεῦουσι τῆς ἐκεῖσε· κατὰ δέ τὴν ἀναγωγὴν, ὅτι εἰς τὴν κατ' ἀρετὴν ὁδὸν χειραγωγῶσι· τινὲς γάρ οὕτως αὐτοὺς ἐξέλαβον. Καὶ γάρ ἡ ἐκεῖ φέρουσα ὁδὸς ἀναβαθμοῖς ἔοικε, κατὰ μικρὸν ἀνάγουσα τὸν ἐνάρετον καὶ φιλόσοφον ἄνδρα, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν αὐτὸν ἰστῶσα τοῦτον. Ἄλλοι

στά δυτικά, στά νότια, στά βόρεια καὶ στ' ἀνατολικά, καὶ μέσα ἀπὸ σένα καὶ τοὺς ἀπογόνους σου θά ἔρθει ἡ εὐλογία σέ ὅλες τίς φυλές τῆς γῆς. Ἐγὼ εἶμαι μαζί σου γιὰ νὰ σέ προστατεύω ὅποιον δρόμο καὶ νὰ πάρεις, καὶ θά σέ φέρω πίσω στή χώρα αὐτή. Γιατί δέ θά σ' ἐγκαταλείψω ὥσπου νὰ πραγματοποιήσω ὅλα ὅσα σοῦ ὑποσχέθηκα". Ὁ Ἰακώβ ξύπνησε καὶ εἶπε: "Ὁ Κύριος εὐρίσκεται σ' αὐτὸν τὸν τόπο, καὶ ἐγὼ δέν τό ἤξερα". Ἐνιωσε φόβο καὶ εἶπε: "Πόσο δέος προκαλεῖ αὐτός ὁ τόπος ! Δέν μπορεῖ παρά νὰ εἶναι ὁ 'οἶκος' τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτὴ νὰ εἶναι ἡ 'πύλη' τοῦ οὐρανοῦ"».

δέ τήν τοῦ Ἰακώβ κλίμακα διά τούτων αἰνίττεσθαί φασι, τήν ἀπό γῆς ἐστηριγμένην πρὸς οὐρανόν δειχθεῖσαν αὐτῷ. Οὕτω γάρ καί τά ἄβατα τῶν χωρίων, καί ὑψηλότερα, βατά γίνεται, βάθρων καί κλιμάκων ὑποτεθειμένων ἡμῖν.

Ἄλλ' ἐπειδὴ τοὺς ἀνελθόντας, ἐπειδὴν εἰς ὕψος ἀνενεχθῶσι, ἀνάγκη καί ἰλιγγίαν, διά τοῦτο οὐχί ἀναβαίνοντας μόνον, ἀλλά καί πρὸς αὐτό τό ἄκρον γινομένους, ἀσφαλίζεσθαι χρή· μία δέ ἀσφάλεια, ὅταν, μή ὅσον ἀνέβημεν ἴδωμεν, καί ἀπονοηθῶμεν, ἀλλ' ὅσον ἀναβῆναι λείπει κατοπτεύσωμεν, καί πρὸς ἐκεῖνο τεινόμεθα. Ὁ καί Παῦλος δηλῶν ἔλεγε “ἐν δέ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος”²⁷ (P.G. 55, στ. 339, πρὸς Φιλιππησίους γ' 14).

27. «Σύμφωνα μέ τήν ἱστορία, γιατί (οἱ Ψαλμοί) μιλοῦν γιά τήν ἐπιστροφή ἀπό τή Βαβυλώνα καί μνημονεύουν σχετικά μέ τήν ἐκεῖ αἰχμαλωσία, ἀλληγορικά δέ, διότι ὀδηγοῦν στήν ὁδὸ τῆς ἀρετῆς. Γιατί μερικοί μέ αὐτή τήν σημασία τοὺς ἐξέλαβαν. Καθὼς ὁ ὁδὸς πού ὀδηγεῖ ἐκεῖ μοιάζει μέ ἀναβαθμούς, πού σιγά-σιγά ὀδηγεῖ ψηλά τόν ἐνάρετο καί εὐσεβῆ ἄνθρωπο καί τόν φέρει καί τόν ἐγκαθιστᾶ στόν οὐρανό. Ἄλλοι δέ λένε ὅτι ὑπαινίσσεται μέ αὐτούς τοὺς ἀναβαθμούς τήν κλίμακα τοῦ Ἰακώβ, πού παρουσιάσθηκε σ' αὐτόν καί πού στηριζόταν στή γῆ καί ὀδηγοῦσε πρὸς τόν οὐρανό. Ἔτσι λοιπόν καί οἱ ἀδιά-

Κατά μερικούς ἐρμηνευτές οἱ δεκαπέντε Ψαλμοὶ τῶν Ἀναβαθμῶν ἐνδεχομένως νά ὀνομάσθηκαν ἔτσι ἀπό τίς δεκαπέντε βαθμίδες (σκαλοπάτια) πού εἶχε ὁ ναός τῶν Ἱεροσολύμων, ὅπως περιγράφεται ἀπό τόν Βασίλειο Βέλλα:

«Ἡ αὐλή τῶν γυναικῶν, ἐννοεῖται στόν ναό τῶν Ἱεροσολύμων, ἐκλείετο πρὸς δυσμάς δι' ἐνός χθαμαλοῦ τοίχου, φέροντος εἰς τό μέσον μίαν θύραν, πύλην, εἰς τήν ὁποίαν ὠδήγουν δέκα πέντε βαθμίδες εἰς ἡμικυκλικόν σχῆμα. Διά τούτων εἰσήρχετο τις εἰς τήν ἐσωτερικήν αὐλήν, ἥτις, ὡς καί ἡ τοῦ ναοῦ τοῦ Ζοροβάβελ, ἦτο κεχωρισμένη διά κιγκλιδώματος εἰς δύο ἄνισα μέρη, εἰς

βατοὶ καί ὑψηλότεροι τόποι γίνονται διαβατοὶ μέ τήν τοποθέτηση γιά μᾶς ὑπόβαθρων καί κλιμάκων.

Ἐπειδὴ ὅμως ἐκεῖνοι πού ἀνέβηκαν, ὅταν φθάσουν ψηλά, κατ' ἀνάγκη κυριεύονται ἀπό ζάλη, γι' αὐτό πρέπει ὄχι μόνο ὅταν ἀνεβαίνουν, ἀλλά καί ὅταν φθάσουν στήν κορυφή, νά παίρνουν μέτρα ἀσφαλείας. Μία δέ ἀσφάλεια ὑπάρχει, τό νά μὴ βλέπουμε τό πόσο ἀναβήκαμε καί κυριευθοῦμε ἀπό ἀπόγνωση, ἀλλά νά παρατηροῦμε πόσο ὑπολείπεται γιά νά ἀνέβουμε καί πρὸς τά ἐκεῖ νά ἔχουμε στραμμένο τό βλέμμα. Αὐτό ἀκριβῶς γιά νά δηλώσει καί ὁ Παῦλος, ἔλεγε: “Λησμονώντας ἐκεῖνα πού ἀφήσαμε πίσω μας καί προχωρώντας πρὸς ἐκεῖνα πού βρίσκονται μπροστά μας”»

τὴν αὐλήν τῶν ἀνδρῶν, καταλαμβάνουσαν τό μικρότερον μέρος καί ὀναμαζομένην οὕτω, διότι ἐν αὐτῇ παρέμενον οἱ λαϊκοί, καί εἰς τὴν αὐλήν τῶν ἱερέων. Ἡ ὅλη αὐλή εἶχε μῆκος 187 πήχων καί πλάτος 135 πήχεων. Εὐθύς μετὰ τό κιγκλίδωμα καί εἰς τό μέσον ἦτο καθωρισμένη ἡ θέσις τῶν ψαλτῶν καί τῆς ὀρχήστρας» (Βασιλείου Βέλλα: «Εβραϊκὴ Ἀρχαιολογία», Ἐκδόσεις Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθῆναι 1980, σ. 146).

Ὁ μέγας Βασιλεῖος διδάσκει, ὅτι ἡ ἄσκησις τῆς εὐσεβείας ἀνεβάζει τοὺς πιστοὺς στὸν οὐρανὸ μέ τὸν ἴδιο τρόπο πού ἀνεβαίνουν μία κλίμακα:

«Σοφῶς οὖν καί ἐντέχνως προσάγων ἡμᾶς εἰς ἀρετὴν, τὴν ἀναχώρησιν τῆς κακίας ἀρχὴν ἐποιήσατο τῶν καλῶν. Εἰ γάρ εὐθύς προέβαλε σοι τὰ τέλεια, ἀπώκνησας ἄν πρὸς τὴν ἐγχείρησιν· νῦν δέ τοῖς εὐληπτοτέροις σε προσεθίζει, ἵνα κατατολμῆσῃς τῶν ἐφεξῆς. Κλίμακι γάρ προσεοικέναι φαίην ἄν ἔγωγε τῆς εὐσεβείας τὴν ἄσκησιν· κλίμακι ἐκείνη, ἣν εἶδε ποτε ὁ μακάριος Ἰακώβ, ἧς τὰ μέν ἦν πρόσγειά τε καί χαμαίζηλα, τὰ δέ ὑπὲρ αὐτόν ἤδη τὸν οὐρανὸν ἀνετεινετο. Ὡστε δεῖ τοὺς εἰσαγομένους πρὸς τὸν κατ' ἀρετὴν βίον τοῖς πρώτοις βαθμοῖς ἐπιβάλλειν τό ἴχνος, κάκειθεν ἀεὶ τῶν ἐφεξῆς ἐπιβαίνειν, ἕως ἄν πρὸς τό ἐφικτόν ὕψος τῆ ἀνθρωπίνῃ φύσει διὰ τῆς κατ' ὀλίγον προκοπῆς ἀναβῶσιν. Ὡσπερ οὖν ἐπὶ τῆς κλίμακος πρώτη ἀνάβασις ἡ τῆς γῆς ἀ-

ναχώρησις, οὕτως ἐπί τῆς κατά Θεόν πολιτείας, ἀρχή προκοπῆς ὁ χωρισμός τοῦ κακοῦ»²⁸ (Μεγάλου Βασιλείου, Ὁμιλία εἰς τόν πρῶτον Ψαλμόν, P.G. 29, 217).

Σημειώνουμε καί ὅσα γλαφυρά ἀναφέρει ὁ Ὁριγένης ἐρμηνεύοντας τόν ριθ' (119) Ψαλμό, τόν πρῶτο τῶν Ἀναβαθμῶν, γιά τόν σκοπό πού πρέ-

28. «Μέ σοφία λοιπόν καί τέχνη μᾶς ὁδήγησε στήν ἀρετή καί ὄρισε ὡς ἀρχή τῶν καλῶν τήν ἀπομάκρυνση τῆς κακίας. Διότι ἐάν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς σου παρουσίαζε τά τέλεια, θά δίσταζες νά ἐπιχειρήσεις τό ἔργο. Τώρα ὅμως σέ συνηθίζει σέ ἐκεῖνα πού εὐκολα ἐπιτυγχάνονται γιά νά τολμήσεις νά ἐπιχειρήσεις καί τά μετέπειτα. Θά ἔλεγα μάλιστα ὅτι ἡ ἀσκησις τῆς εὐσεβείας μοιάζει μέ τήν κλίμακα· ἐκεῖνη τήν κλίμακα πού εἶδε κάποτε ὁ μακάριος Ἰακώβ τῆς ὁποίας ἓνα μέρος εὐρίσκεται πλησίον τῆς γῆς καί χαμηλά, τό δέ ἄλλο ἀνυψώνεται καί πάνω ἀπό αὐτόν τόν οὐρανό. Ὡστε λοιπόν πρέπει, αὐτοί πού ἀρχίζουν νά ζοῦν τήν ζωή τῆς ἀρετῆς, νά θέτουν τό πόδι τους στίς πρῶτες βαθμίδες καί ἀπό ἐκεῖ νά ἀνεβαίνουν στίς ἐπόμενες, ἕως ὅτου μέ τήν βαθμιαία προκοπή νά ἀνεβοῦν στό ὕψος πού εἶναι δυνατόν νά φθάσει ὁ ἄνθρωπος. Ὅπως λοιπόν στήν κλίμακα τό πρῶτο ἀνέβασμα γίνεται μέ τήν ἀπομάκρυνση ἀπό τήν γῆ, ἔτσι καί στήν κατά Θεό πολιτεία ἀρχή τῆς προκοπῆς εἶναι ὁ χωρισμός ἀπό τό κακό».

πει νά φάλλονται. Στούς Ψάλμούς αὐτούς παραλληλίζονται ἡ πνευματική πορεία τῶν πιστῶν γιά νά ἀνέβουν στίς κορυφές τῶν ἀρετῶν μέ τήν πορεία τῆς ἐπιστροφῆς τῶν Ἰουδαίων ἀπό τήν Βαβυλῶνα καί τήν κατάσταση τῆς αἰχμαλωσίας στήν Ἱερουσαλήμ καί στήν πατρική γῆ.

«Ὡδῆ τῶν ἀναβαθμῶν, κ. τ. έ. Μόνοι οἱ τῷ βίῳ καί τῷ λόγῳ ἀναβαίνοντες οἰκεῖοι εἰσι τῶν ἀναβαθμῶν, καί τῶν ἐν ταῖς ᾠδαῖς αὐτῶν μυστηρίων. Στοχαζόμεθα τήν μέν πρώτην ᾠδὴν τῶν ἀναβαθμῶν λέγεσθαι ἐν τῷ λαῷ, εἶποτε πόλεμος προσεδοκᾶτο· τήν δέ δευτέραν, ὅποτε παρεσκευάζοντο, καί συμμαχῶν ἐδέοντο· τήν δέ τρίτην, μετὰ τὸ συμβαλόντες τοῖς πολεμίοις ὑπέρτεροί πως αὐτῶν γεγονέναι· τήν δέ τετάρτην, ὅτε περι τῆς νίκης ἐπὶ τέλει ἤλπιζον· τήν δέ πέμπτην, ἐπὶ τῷ κατωρθωθέναι· τήν δέ ἕκτην, ἐπανερχόμενοι· τήν δέ ἑβδόμην, ἐπανεληλυθότες· τήν δέ ὄγδῳην, ἐπισκευάζοντες τὸν ναόν· τήν δέ ἐννάτην, μετὰ τὸ ἐν εἰρήνῃ γενέσθαι, διαγράφοντες τίς ὁ μακάριος, ἐπὶ τῷ τοῦς οἰκεῖους ἀπειληφέναι, καί εἶναι σὺν αὐτοῖς· τήν δέ δεκάτην, ἐν βαθείᾳ τυγχάνοντες εἰρήνῃ, ὅτε φασὶ πολλάκις μὲν πεπολεμησθαι, μηδεπώποτε δὲ δεδυνῆσθαι κατ' αὐτῶν τοῦς πολεμίους· τήν δέ ἐνδεκάτην, ἤδη τοῖς θείοις σχολάζοντες καί τὰ βάθη αὐτῶν συνιέντες· τήν δέ δωδεκάτην, ὡς οὐκ ἐπαιρόμενοι ἐπὶ τοῖς γνωσθεῖσιν· τήν δέ τρισκαιδεκάτην, περὶ ἀποκαταστά

σεως εὔχονται Χριστοῦ· τὴν δὲ τεσσαρεσκα-
δεκάτην, περὶ ἀποκαταστάσεως τῆς Ἐκκλησίας·
τὴν δὲ πεντεκαδεκάτην, περὶ τοῦ δεῖν αὐτούς,
φθάσαντας εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ἐστάναι ἐν
αὐτῶ, καὶ εὐλογεῖν αὐτὸν, ἐπαίροντας τὰς χει-
ρας εἰς τὰ ἅγια, ἵνα καὶ αὐτοὶ εὐλογηθῶσιν ἀπὸ
Κυρίου»²⁹ (Ὡριγένους: Ὑπόμνημα εἰς Ψαλμούς, P.G.
12, 1628-1629).

29. «Ὡδὴ τῶν Ἀναβαθμῶν καὶ τὰ ἐξῆς. Μόνο
ὅσοι ἀνεβαίνουν μέ τὴν ζωὴ τους καὶ τό πνεῦμα τους
(ἐννοεῖ τὴν πράξι καὶ τὴν θεωρία) εἶναι προσιτοί
στούς ἀναβαθμούς καὶ τὰ μυστήρια τῶν ὠδῶν τους.
Στοχαζόμεσθε ὅτι ἡ πρώτη ὠδὴ λεγόταν στό λαό,
ἐάν ἀναμενόταν νά συμβεῖ πόλεμος· ἡ δεύτερη ὅταν
προετοιμάζοντο γιά τόν πόλεμο καὶ ἐχρειάζοντο νά
ἔχουν συμμάχους· ἡ τρίτη ὅταν ὑπερίσχυαν κατά κά-
ποιο τρόπο μετά τὴν συμπλοκή μέ τούς ἐχθρούς· τὴν
τέταρτη ὅταν ἔλιπζαν στήν τελική νίκη· τὴν πέμπτη
γιά τὴν νίκη τὴν ἕκτη ὅταν καθ' ὁδόν ἐπιστρέφοντες
στήν πατρίδα· τὴν ἕβδομη ἀφοῦ εἶχαν ἐπανέλθει· τὴν
ὄγδοη ὅταν ἐπισκευάζαν τόν ναό· τὴν ἕννατη μετά
τὴν ἐπικράτηση τῆς εἰρήνης ὅταν κατέγραφαν ποῖος
ἦτο εὐτυχησμένος πού ἔλαβε τούς οἰκείους τους καὶ
ζοῦσε πάλι μαζί τους· τὴν δέκατη ὅταν ζοῦσαν σέ
διαρκῆ εἰρήνη ἐπειδὴ πολλές φορές πολεμήθηκαν,
ποτέ ὅμως οἱ ἐχθροὶ δέν ὑπερίσχυσαν ἐναντίον τους·
τὴν ἐνδέκατη ὅταν μελετοῦσαν τὰ θεῖα καὶ κατα-
νοοῦσαν τό βάθος τους· τὴν δέ δωδέκατη ὡς μή ἐπαι

Ὁ δὲ Θεοδώρητος γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ λέγει ὅτι:

«Οὐ τὰ αὐτὰ δὲ ἕκαστος τῶν ἀναβαθμῶν προθεσπίζει, ἀλλὰ ὁ μὲν τὰς ἐν Βαβυλώνα συμφορὰς, ὁ δὲ τῆς ἐπανόδου τὰ εὐαγγέλια· ὁ δὲ τὴν κατὰ τὴν ὁδὸν εὐφροσύνην· ἄλλος τοὺς μετὰ τὴν ἐπάνοδον γεγενημένους πολέμους· ἕτερος τοῦ ναοῦ τὴν οἰκοδομήν. Καὶ τὸ ποικίλον τῆς προφητείας ἐξελαύνει τῆς μελωδίας τὸν κόρον»³⁰ (Θεοδώρητου Κύρου: Ἑρμηνεῖα τοῦ ριθ' (119) Ψαλμοῦ. P.G. 80, 1876).

ρόμενοι γιὰ ὅσα γνώρισαν μέ τὴν δεκάτη τρίτη προσεύχονταν γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τοῦ Χριστοῦ· τὴν δεκάτη τετάρτη γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς Ἐκκλησίας· τὴν δεκάτη πέμπτη γιὰ τὸ ὅτι πρέπει ἀφοῦ φθάσουν στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ, νὰ σταθοῦν, νὰ μείνουν σ' αὐτόν, καὶ νὰ εὐλογοῦν τὸν Θεὸ ὑψώνοντας τὰ χέρια τους στὰ ἅγια, γιὰ νὰ εὐλογηθοῦν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὸν Θεό».

30. «Δέν προαναγγέλλει ὁ καθένας Ψαλμός (τῶν Ἀναβαθμῶν) τὰ ἴδια, ἀλλὰ ἄλλος τίς συμφορές (τῶν Ἰουδαίων ὅταν ζοῦσαν αἰχμάλωτοι) στὴν Βαβυλώνα, ἄλλος τὴν χαρμόσυνη εἶδηση τῆς ἐπιστροφῆς στὴν πατρίδα (στὴν Ἱερουσαλήμ)· ἄλλος τὴν χαρὰ στὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς· τοὺς πολέμους πού θά συνέβαιναν μετὰ τὴν ἐπάνοδο· ἕτερος τὴν οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ. Καὶ ἡ ποικιλία τῶν προφητειῶν προκαλεῖ τὸν κορεσμό τῆς μελωδίας».

Ὁ ὄσιος Πατέρας μας Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης ἔγραψε τούς τριάκοντα λόγους πού περιλαμβάνονται στήν «Κλίμακα» καί ἀναφέρονται στήν σταδιακή πνευματική πρόοδο τῶν πιστῶν σάν νά ἀνεβαίνουν σέ σκάλα.

- Λόγος Α΄, Περὶ ἀποταγῆς
Λόγος Β΄, Περὶ ἀπροσπαθείας
Λόγος Γ΄, Περὶ ξενιτείας
Λόγος Δ΄, Περὶ ὑπακοῆς
Λόγος Ε΄, Περὶ μετανοίας
Λόγος ΣΤ΄, Περὶ μνήμης θανάτου
Λόγος Ζ΄, Περὶ τοῦ χαροποιοῦ πένθους
Λόγος Η΄, Περὶ ἀοργησίας
Λόγος Θ΄, Περὶ μνησικακίας
Λόγος Ι΄, Περὶ καταλαλιᾶς
Λόγος ΙΑ΄, Περὶ πολυλογίας καί σιωπῆς
Λόγος ΙΒ΄, Περὶ ψεύδους
Λόγος ΙΓ΄, Περὶ ἀκηδίας
Λόγος ΙΔ΄, Περὶ γαστριμαργίας
Λόγος ΙΕ΄, Περὶ ἀγνείας
Λόγος ΙΣΤ΄, Περὶ φιλαργυρίας
Λόγος ΙΖ΄, Περὶ ἀναισθησίας
Λόγος ΙΗ΄, Περὶ ὕπνου καί προσευχῆς
Λόγος ΙΘ΄, Περὶ ἀγρυπνίας
Λόγος Κ΄, Περὶ δειλίας
Λόγος ΚΑ΄, Περὶ κενοδοξίας
Λόγος ΚΒ΄, Περὶ ὑπερηφανείας

- Λόγος ΚΓ΄, Περὶ λογισμῶν βλασφημίας
Λόγος ΚΔ΄, Περὶ πραότητος καὶ ἀπλότητος
Λόγος ΚΕ΄, Περὶ ταπεινοφροσύνης
Λόγος ΚΣΤ΄, Περὶ διακρίσεως (Μέρος Α΄, Περὶ διακρίσεως λογισμῶν καὶ παθῶν καὶ ἀρετῶν. Μέρος Β΄, Περὶ διακρίσεως εὐδιακριτοῦ. Μέρος Γ΄, Σύντομος ἀνακεφαλαίωσις τῶν προηγουμένων)
Λόγος ΚΖ΄, Περὶ ἡσυχίας (Μέρος Α΄, Περὶ ἡσυχίας. Μέρος Β΄, Περὶ διαφορᾶς καὶ διακρίσεως ἡσυχιῶν)
Λόγος ΚΗ΄, Περὶ προσευχῆς
Λόγος ΚΘ΄, Περὶ ἀπαθείας
Λόγος Λ΄, Περὶ ἀγάπης, ἐλπίδος καὶ πίστεως

Ἄλλη κλίμακα θείων χαρίτων συνέθεσε καὶ ἄλλος φιλοκαλικὸς πατέρας ὁ Μοναχὸς Θεοφάνης, πού προοιμιακῶς ἀναφέρει:

*«Οἰκτρός μοναχός, λεγόμενος Θεοφάνης,
Κλίμακα θείων χαρίτων σοῦ ἐκθέτω,
αὐτὴν πού ἡ πείρα δίδαξε στοὺς θεοφόρους.*

Ἡ καθαρότατη προσευχή εἶναι τό πρῶτο.
Ἄπ' αὐτὴν πηγάζει κάποια καρδιακή θέρμη
κι ἀκολουθεῖ ἐνέργεια παράδοξη κι ἀγία.
Κατόπιν τά θεῖα δάκρυα τῆς καρδιᾶς

κι ἀπό αὐτά ἡ εἰρήνη λογισμῶν κάθε εἴδους.
Ἀπό αὐτήν, ἡ κάθαρση τοῦ νοῦ ἀναβλύζει
καί ἡ θεωρία τῶν ἄνω μυστηρίων,
καί μετὰ ἔλλαμψη παράδοξη μ' ἄρρητο τρόπο
κι ἀνείπωτος φωτισμός τῆς καρδιάς ἀπό τούτη
καί ἀπό δῶ πάλι, τελειότητα χωρίς τέλος.
Πλάτος λοιπόν ἀπέραντο ἔχει κάθε σκαλί της,
κι ἄς περιλαμβάνεται σ' ἓνα στίχο μόνο.
Στήν κλίμακα αὐτή, τό κάτω σκαλοπάτι
τήν καθαρή προσευχή μόνο ὑπογραμμίζει
τῆς ὁποίας εἶναι πολλά, ἀμέτρητα τά εἶδη.
Κι ἂν θέλαμε νά κάνομε ἓνα κατάλογό τους
ὁ λόγος θά τραβοῦσε πολύ σέ μάκρος.
Τό ἴδιο σκέψου, ἀγαπητέ, καί στ' ἄλλα
πού δάσκαλός τους εἶναι ἡ πείρα, ὄχι ὁ λόγος.
Κλίμακα ἀσυνήθιστη, στά οὐράνια ὑψωμένη.
Δέκα σκαλιά, πού παράδοξα ψυχές ζωογονοῦνε
δέκα σκαλιά πού τή ζωή τῆς ψυχῆς κηρύττουν.
Καί λέει κάπου ἓνας θεοφόρος πατέρας:
“Ὅποιος δέν τρέχει ἐδῶ, ζωή ν' ἀποκτήσει
τῆς ψυχῆς, ἄς μὴν ξεγελᾷ μέ κούφιεσ ἐλπίδες
τόν ἑαυτό του, πῶς θά τήν βρεῖ ἐκεῖ πάνω”.
Δέκα σκαλιά, θεία φιλοσοφία
δέκα σκαλιά, καρπός ὄλων τῶν βιβλίων·
δέκα σκαλιά, πού τό τέλειο δείχνουν·
δέκα σκαλιά, στούς οὐρανοῦς π' ἀνεβάζουν·
δέκα σκαλιά, πού σέ κάνουν τόν Θεό νά γνωρίσεις.
Ἡ κλίμακα φαίνεται πολύ μικρή στό μῆκος·

ἄν ὅμως τή δοκιμάσει κανεῖς μεσ' στήν καρδιά του,
πλουτο θά βρεῖ πού ὁ κόσμος δέ χωράει
καί θεία πηγῆ πού ζωή ἄγνωστη ἀναβλύζει.
Ἄριστος δάσκαλος ἡ κλίμακα τούτη εἶναι,
γιά νά γνωρίσει καθαρά τά μέτρα του ὁ καθένας.
- Τή θεία κλίμακα βλέποντας τῶν δέκα χαρίτων,
ἄν σταθερά ἐπάνω της πῶς βρῖσκεσαι νομίζεις,
πές μας, σέ ποιό σκαλί της ἔχεις φτάσει,
ὥστε κι ἐμεῖς οἱ ράθυμοι νά ὠφεληθοῦμε;
- Ἀγαπητέ, ἄν θέλεις γι' αὐτά κάτι νά μάθεις,
γίνε ἀμέριμνος γιά κάθε πράγμα
εἴτε παράλογο, εἴτ' εὐλογο τό βρῖσκες.
Ἀδύνατο νά μάθεις χωρίς ἀμεριμνία,
κι αὐτά μαθαίνονται μέ πείρα, ὄχι μέ λόγο.
Τοῦτο σοῦ λέω ὡς ὑπενθύμιση μόνο
(ὁ λόγος εἶναι ἁγίων πατέρων θεοφόρων,
ἄν καί θά φανεῖ βαρῦς στήν ἀκοή σου):
"Ὅποιος δέ βρεθεῖ σέ κάποιο ἀπ' τά σκαλιά της,
ἡ δέν ἔχει αὐτά παντοτινή μελέτη,
στό τέλος τῆς ζωῆς, στήν ὥρα τοῦ θανάτου,
θά κυριευτεῖ ἀπό φόβο καί τρόμο μεγάλο
κι ἀπό δειλία ἀπέραντη, τή σωτηρία μή χάσει".
Οἱ στίχοι μου κατέληξαν νά φοβερίσουν,
ὅμως αὐτό ἔγινε πρὸς ψυχικό συμφέρον.
Δέν εἶναι μέ τά ἥπια μᾶλλον πού ὀδηγοῦνται
στή μετάνοια καί στήν καλοκαγαθία
οἱ πιό σκληροί -ἐγώ ἀνάμεσά τους πρῶτος-,
ὅσο εἶναι μέ τά φοβερά πού δέος προκαλοῦνε.

Ἄς ἀκούει ὅποιος τ' αὐτιά τὰ ἔχει γιά ν' ἀκούει
(Λουκᾶ ιδ', 35).

- Ἄκου κι ἐσύ πού τὰ ἴγραφες αὐτά, καί πρόσεξέ το
πῶς τόλμησες ἐσύ ν' ἀνορθώσεις τέτοια λόγια,
ἐσύ πού τίποτα ἀπ' αὐτά δέν ἔχεις ἀπολύτως;
Πῶς δέ δοκίμασες φρίκη πού τὰ διδάσκεις;
Δέν ἄκουσες τί ἔπαθε παλιά ὁ Ζάν ἐκεῖνος,
ὅταν τήν θεία Κιβωτό θέλησε νά στηρίξει; (Β' Βα-
σιλειῶν, στ' 6-7).

- Μή νομίζεις πῶς αὐτά τὰ λέω γιά νά διδάσκω·
τόν ἑαυτό μου στηλιτεύω μέ τοῦτα,
βλέποντας τῶν ἀγωνιστῶν τὰ ἔξοχα βραβεῖα
καί τή δική μου ἀκαρπία σέ ὅλα».

(«Φιλοκαλία τῶν Ἱερῶν Νηπτικῶν» μεταφρασμένη
τόμος Γ' Ἐκδόσεις: «Τό περιβόλι τῆς Παναγίας» σελ.
61-62).

Ἐνότητα 3^η

Οἱ μυστικές θεωρίες

Στήν νηπτική θεολογία θεωρία κυρίως εἶναι ἡ κατά νοῦ ἐνέργεια καί γνώση· καταχρηστικῶς δέ θεωρία λέγεται καί ἡ μέ τούς ὀφθαλμούς ὄραση.

Κατά τοῦτο διαφέρει ἡ θεωρία ἀπό τήν ὄραση καθότι ἡ μέν θεωρία εἶναι νοητή, ἡ δέ ὄραση εἶναι αἰσθητή.

Ἡ διάκριση αὐτή ὑπάρχει στό πρῶτο τροπάριο τῶν ἀναστάσιμων αἰνῶν τοῦ πλάγιου πρώτου ἤχου:

«Οὐκ ἔγνωσαν πῶς ἐσαρκώθης, οἱ ἀσώματοί σου Ἄγγελοι· οὐκ ἤσθοντο πότε ἀνέστης, οἱ φυλάσσοντές σε στρατιῶται».

Οἱ ἄγγελοι ἀποκτοῦν γνώση ἀπό τήν θεωρία ἐπειδὴ εἶναι πνεύματα (ἄυλοι νόες) ἐνῶ οἱ ἄνθρωποι ἀπό τίς αἰσθήσεις ἐπειδὴ ἔχουν σῶμα μέ αἰσθήσεις.

Γι' αὐτό ὁ θεολόγος Γρηγόριος διδάσκει ὅτι:

«Θεωρία γάρ ἦτοι γνώσις κατά νοῦν ἦν τό φυτόν ὡς ἡ ἐμή θεωρία, (ἦτοι ἡ κατά νοῦν γνώσις καταλαμβάνει) ἥς μόνοις ἐπιβαίνειν ἀσφα-

λές τοῖς τήν ἕξιν τελεωτέροις»³¹ (Ρ.Γ. 36, 324 Λόγος εἰς τὰ Θεοφάνεια εἶτουν Γενέθλια τοῦ Σωτῆρος).

Ἡ θεωρία, δηλαδή ἡ νοερή γνώση, εἶναι δῶρο καί ἐνέργεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος στούς πιστούς:

Ἐπειδὴ «τό γάρ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾶ, καί τά βάθη τοῦ Θεοῦ» (Πρός Κορινθίους Α΄ β΄ 10) · ὅχι πῶς δέν τά γνωρίζει, ἀλλά πῶς ἐντρυφᾶ στήν θεωρία τους, ὅπως ἐρμηνεύει ὁ θεολόγος Γρηγόριος τοῦτο (Ρ.Γ. 36, 584 Λόγος εἰς τόν Μέγα Βασίλειο). Γι' αὐτό λοιπόν τό ἅγιο Πνεῦμα ἀποκαλύπτει τίς μυστικές θεωρίες καί σοφίες τοῦ Θεοῦ, τόσο στούς Ἀγγέλους ὅσο καί στούς ἀνθρώπους. Αὐτό ἐννοεῖ καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὅταν γράφει:

«Ἡμῖν δέ ὁ Θεός ἀπεκάλυψε διά τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ»³² (Πρός Κορινθίους Α΄ β΄ 10).

Ὅπως δέν μπορεῖ κάποιος ἄλλος νά γνωρίσει τά κρύφια τοῦ ἀνθρώπου καί ἐγκάρδια, παρά μόνο τό πνεῦμα του, δηλαδή ἡ συνείδηση του, ἔτσι καί τά τοῦ Θεοῦ κρύφια κανένας δέν γνωρίζει, παρά μόνο τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτό ἐμεῖς οἱ λογικοί ἄνθρωποι λάβαμε τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ,

31. «Διότι τό δένδρο κατά τήν ἀποψή μου ἦταν ἡ θεά τοῦ Θεοῦ, τήν ὁποία μπορούσαν νά πλησιάσουν χωρίς νά κινδυνεύσουν μόνον ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι εἶχαν τελειοποιηθεῖ μέ τήν ἄσκηση».

32. «Σ' ἐμᾶς ὅμως τά φανέρωσε ὁ Θεός μέ τό Ἅγιο Πνεῦμα».

για νά γνωρίσουμε τά πνευματικά μυστήρια, πού χαρίσθηκαν σ' ἐμαῶς ἀπό τόν Θεό κατά τόν ἀπόστολο Παῦλο:

«Τίς γάρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν»³³ (Πρὸς Κορινθίους Α' β' 11).

Εἶπε καὶ ὁ μέγας Βασίλειος:

«Οἶδε τά βάθη τοῦ Θεοῦ ἡ κτίσις δέ λαμβάνει τὴν φανέρωσιν τῶν ἀπορρήτων διὰ τοῦ Πνεύματος»³⁴ (Περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος πρὸς τόν ἐν ἁγίοις Ἀμφιλόχιον, ἐπίσκοπον Ἰκονίου, κεφάλαιον κδ' P.G. 32, 172).

Τονίζεται δέ, ὅτι ὁ πλοῦτος τῆς θεωρίας εἶναι «ἐν τῷ Πνεύματι»· γιὰ δύο λόγους. Πρῶτον, διότι

33. «Ἀλήθεια, ποιὸς ἀπὸ τούς ἀνθρώπους ξέρει τά μυστικά τοῦ ἄλλου, ἐκτός ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ ἰδίου τοῦ ἀνθρώπου πού βρίσκεται μέσα του; Ἔτσι καὶ τά μυστικά τοῦ Θεοῦ κανένας δέν μποροῦσε νά τά ξέρει ἐκτός ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Κι ἐμεῖς δέν λάβαμε τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα πού στέλνει ὁ Θεός, γιὰ νά μποροῦμε νά μάθουμε ὅσα ἐτοίμασε ὁ Θεός γιὰ χάρη μας».

34. «Γνωρίζει τά βάθη τοῦ Θεοῦ. Ἡ κτίση ὅμως διὰ τοῦ Πνεύματος γνωρίζει τά ἀπόρρητα».

εἶναι Θεός καί δεύτερον, ἐπειδή Αὐτό δέν χαρίζει τήν θεωρία στους σαρκικούς ἀνθρώπους καί κοσμικούς, δηλαδή στους ἔχοντας τό ἐμπαθές πνεῦμα τοῦ κόσμου, ἐπειδή αὐτοί δέν μποροῦν νά λάβουν τό Πνεῦμα τό ἅγιο, διότι δέν βλέπουν Αὐτό, οὔτε τό γνωρίζουν, καθώς εἶπε ὁ Κύριος, οὔτε χαρίζει τήν θεωρία στους ψυχικούς ἀνθρώπους· ἐπειδή κατά τό Παῦλο:

«ψυχικός δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστὶ, καὶ οὐ δύναται γινῶναι»³⁵ (Πρὸς Κορινθίους Α' β' 14).

ἀλλά χαρίζει τήν θεωρία στους ἐποπτικούς, δηλαδή στους θεωρητικούς καί πνευματικούς ἄνδρες, ὅπως ἦσαν οἱ Ἀπόστολοι καί Μαθηταί τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπως εἶπε ὁ Ἴδιος ὁ Κύριος μας:

«Τό Πνεῦμα, φησί, τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό οὐδέ γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει»³⁶ (Ἰωάννου ιδ' 17).

35. «Ὅποιος ὅμως δέν ἔχει τό Πνεῦμα, δέν παραδέχεται τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ γιά ἐκεῖνον ὅλα αὐτά εἶναι μωρία καί δέν μπορεῖ νά τὰ καταλάβει».

36. «Τό Πνεῦμα αὐτό δέν μπορεῖ νά τό δεχτεῖ ὁ κόσμος, γιατί οὔτε τό διακρίνει οὔτε τό γνωρίζει· ἐσεῖς τό γνωρίζετε, γιατί μένει κοντά σας καί θά ὑπάρχει μέσα σας».

Βεβαιώνει τήν πιό πάνω ἀλήθεια ὁ μέγας Βασίλειος ἐξηγώντας τό προηγούμενο ρητό τοῦ εὐαγγελίου ὡς ἐξῆς:

«Ὁ μέν γάρ, φησί, σάρκινος ἄνθρωπος, ἀγύμναστον ἔχων πρὸς θεωρίαν τόν νοῦν, μᾶλλον δέ ὡσπερ ὄλον ἐν βορβόρῳ, τῷ φρονήματι τῆς σαρκός κατορωρυγμένον φέρων, ἀδυνατεῖ πρὸς τό πνευματικόν φῶς τῆς ἀληθείας ἀναβλέψαι· διό ὁ κόσμος, τουτέστιν ἡ τοῖς πάθεσι τῆς σαρκός δεδουλωμένη ζωή, οἷον ὀφθαλμός ἀσθενῆς φῶς ἡλιακῆς ἀκτίνος τήν τοῦ Πνεύματος χάριν οὐχ ὑποδέχεται· τοῖς μέν τοι μαθηταῖς αὐτοῦ καθαρότητα ζωῆς ἐκ τῶν διδαγμάτων αὐτοῦ μαρτυρήσας ὁ Κύριος, τό καί ἐποπτικοῖς ἤδη εἶναι καί θεωρητικοῖς τοῦ Πνεύματος ἀποδίδωσιν· ἤδη γάρ φησιν “ὕμεις καθαροί ἐστε, διά τό λόγον, ὃν λελάληκα ὑμῖν” (Ἰωάννου ιε´ 3)»³⁷ (Περί τοῦ ἁγίου Πνεύματος πρὸς τόν ἐν ἁγίοις Ἀμφιλόχιον, ἐπίσκοπον Ἰκονίου, κεφάλαιον κβ´ P.G. 32, 168).

37. «Ὁ σαρκικός δηλαδή ἄνθρωπος, ἐπειδή ἔχει ἀγύμναστο τό νοῦ του γιά τήν πνευματική θεωρία ἢ μᾶλλον, ἐπειδή εἶναι ὀλόκληρος ὁ νοῦς του βυθισμένος στίς σαρκικές σκέψεις, σάν μέσα σέ βοῦρκο, ἀδυνατεῖ νά ἀντικρύσει τό πνευματικό φῶς τῆς ἀληθείας. Γιά αὐτό ὁ κόσμος, δηλαδή ἡ ζωή πού ἔχει ὑποδουλωθεῖ στά σαρκικά πάθη, δέν δέχεται τήν χάρη τοῦ Πνεύματος, ὅπως δέν ἀνέχεται τίς ἀκτίνες τοῦ

Γιὰ νά δοθεῖ στόν πιστό ἀπό τό ἅγιο Πνεῦμα ἡ θεωρία πρέπει νά ἔχει προηγηθεῖ ἡ ἐργασία τῶν ἐντολῶν, δηλαδή ἡ τήρηση τῶν ἐντολῶν ἀπό τούς πιστούς, ὅπως διδάσκει ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης στή Νέα Κλίμακα ἐρμηνεύοντας τόν ἕνατο ἀναβαθμό τοῦ δ' ἤχου:

«Ἀγίῳ Πνεύματι θεογνωσίας πλοῦτος, θεωρίας καί σοφίας. Πάντα γάρ ἐν τούτῳ τά πατρῶα δόγματα ὁ Λόγος ἐκκαλύπτει».

«Εἶπον ὅτι καί ἀληθῆ θεωρίαν θέλει σοί δώσει τό ἅγιον Πνεῦμα· διότι ἡ τοιαύτη θεωρία ἡ διά τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν καί μάλιστα τῆς ἀγάπης ὑπό τοῦ Πνεύματος χαριζομένη, αὐτή εἶναι τῇ ἀληθείᾳ θεωρία, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, θεοπτεία ἡ δέ πρό τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, καί ἡ μή ὑπό τοῦ Πνεύματος διδομένη θεωρία, αὐτή δέν εἶναι ἀληθινή θεωρία, ἀλλά φαντασία καί σκιᾶ θεωρίας, ὁποῖαν ἔχουν καί οἱ τοῦ κόσμου σοφοί καί φιλόσοφοι. Ὅθεν εἶπε ὁ θεοφόρος φιλόσοφος ἅγιος Ἰσαάκ, γράφοντας πρὸς τόν ἅγιον Συμεών· “Μή ζητήσης τήν θεωρίαν ἐν οὐ

ἡλίου ὁ ἀσθενής ὀφθαλμός. Στούς μαθητές του ὁμως, πού ὑπάκουσαν στήν διδασκαλία του καί εἶχαν καθαρὴ ζωὴ ὅπως μαρτυρεῖ ὁ Ἰδιος, ἀναγνωρίζει τὴν ἱκανότητα ἤδη ἀπὸ τώρα νά θεῶνται καί νά ἐποπτεύουν τό Πνεῦμα. Γιατί ἤδη λέει, ἐσεῖς εἶστε καθαροί, ἐξαιτίας τοῦ λόγου πού σᾶς κήρυξα».

καιρῶν· ἐάν δέ καί νῦν δοκῇ σοι ὀραῖσθαι τήν θεωρίαν, σκιά ἐστὶ τῆς φαντασίας καί οὐ θεωρία ἢ θεωρία»³⁸ (Ἐπιστολή δ', Ἐκδόσεις Βασιλείου Ρηγόπουλου, σελ. 189).

Οἱ ἅγιοι Πατέρες ἐπισημαίνουν, ὅτι ὅταν οἱ πιστοὶ ἀγωνίζονται νά τηρήσουν τίς ἐντολές δέν πρέπει νά ζητοῦν θεωρίες. Ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος διδάσκει σχετικῶς:

«Μή τά τοῦ καιροῦ ζητήσωμεν πρό καιροῦ, ἐξ ὑπερηφάνου προθυμίας ἀπατώμενοι· μή ἐν χειμῶνι τά τοῦ θέρους· μή ἐν σπόρῳ τά τῶν δραγαμάτων· ἐπειδὴ καιρός τοῦ σπεῖραι πόνους, καί καιρός τοῦ θερίσαι χάριτας τάς ἀρρήτους· εἰ δέ μή, οὐδέν ἐν τῷ καιρῷ τά οἰκεία τοῦ καιροῦ

38. «Εἶπα, ὅτι καί ἀληθινὴ θεωρία θά σοῦ δώσει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. διότι ἡ θεωρία αὐτὴ χαρίζεται ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μὲ τὴν ἐργασία τῶν ἐντολῶν καὶ μάλιστα τῆς ἀγάπης, αὐτὴ εἶναι πράγματι θεωρία ἢ καλύτερα νά ποῦμε θεοπτεία. ἡ θεωρία ποὺ ἀποκτᾶ κανεὶς πρωτοῦ νά ἐργασθεῖ τίς ἐντολές καὶ αὐτὴ ποὺ δέν δίνεται ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, δέν εἶναι πραγματικὴ θεωρία, ἀλλὰ φαντασία καὶ σκιά θεωρίας, τὴν ὁποίαν ἔχουν καὶ οἱ σοφοὶ καὶ οἱ φιλόσοφοι τοῦ κόσμου. Ὁ θεοφόρος φιλόσοφος ἅγιος Ἰσαάκ, γράφοντας πρὸς τὸν ἅγιο Συμεών εἶπε: Μὴν ζητήσεις τὴν θεωρία ἐνῶ δέν εἶναι ἀκόμη καιρός (πρὸ τῆς ὥρας τῆς) ἐάν δέ καὶ τώρα νομίζεις ὅτι ἔχεις θεωρία, ἢ θεωρία αὐτὴ εἶναι σκιά τῆς φαντασίας καὶ ὄχι θεωρία.

κομισόμεθα»³⁹ (Λόγος κστ' Περί διακρίσεως §νθ').

Καί πάλιν «Μή πρόστρεχε θεωρία ἐν οὐ καιρῷ θεωρίας ἵνα σου τό κάλλος τῆς ταπεινώσεως καταδιώξασα φθάσῃ, καί εἰς αἰῶνα αἰῶνος ἐν πανάγνω γάμῳ σοι συναφθῇ»⁴⁰ (Λόγος ζ' περι Πένθους §νστ').

Τό Πνεῦμα τό ἅγιο θά χαρίσει τήν ἀληθινή σοφία, πού δέν εἶναι σάν τήν ψυχική καί μωρή σοφία τῶν ἐξωτερικῶν φιλοσόφων, καθώς τήν ὀνομάζει ὁ Ἀδελφότης Ἰάκωβος (Ἰακώβου γ' 17), ἐπειδή εἶναι γεμάτη ἀπό τύφο καί φυσίωση ἀλλά εἶναι σοφία θεία, σοφία πραεῖα, σοφία ταπεινή καί εἰρηνική, πού μεταβάλλει σέ Θεό τόν μετέχοντα σ' αὐτήν, καθώς εἶπεν ὁ θεοφόρος Μάξιμος:

«Σοφίας δέ ἴδιον ἢ πρὸς Θεόν ἀδιάγνωστος ἔνωσις, καθ' ἣν τοῖς ἀξίοις ἢ ἔφρσις ἀπόλαυσις

39. «Ἄς μὴν ἐπιζητοῦμε λοιπόν ἀπατημένοι ἀπό ἐγωϊστικό ζῆλο τά τοῦ καιροῦ πρό τοῦ καιροῦ οὔτε τά τοῦ θέρουσ στόν χειμῶνα οὔτε τά τοῦ θερισμοῦ στήν σπορά. Ἄλλος εἶναι ὁ καιρός πού θά σπεύρουμε τούς πνευματικούς μας κόπους καί ἄλλος ὁ καιρός πού θά θερίσουμε τίς ἀνεκδιήγητες χάριτες. Ἄν δέν κάνουμε ἔτσι, δέν θά ἀποκομίσουμε οὔτε τά ἀρμόδια στόν καιρός τους».

40. «Μή βιάζεσαι νά φθάσεις στήν θεωρία, ἐνῶ δέν ἤλθε ἀκόμη ἡ ὥρα της. Ἄφησε καλύτερα νά κυνηγήσει ἐκείνη νά φθάσει τό κάλλος τῆς ταπεινώσεώς σου, ὅποτε καί νά ἐνωθεῖ μαζί σου μέ αἰώνιο πάναγγο γάμο».

γίνεται, μεθέξει ποιουσα Θεόν τόν μετέχοντα καί τῆς θείας αὐτόν ὑποφήτην καθιστῶσα μακαριότητος, κατά τήν ἀέναον πρός τούς δεομένους τῶν θείων μυστηρίων, ἀνεκπόμευτον προσβολήν καί διέξοδος»⁴¹ (Κεφάλαιον λη' τῆς δ' ἑκατοντάδος τῶν Θεολογικῶν).

Αὐτές οἱ μυστικές θεωρίες, ἡ πνευματική γνώση ὡθεῖ τήν ψυχή στήν ἀπόκτηση τῶν ἀρετῶν.

Ἡ ψυχή βλέπει μυστικά τόν Θεό καί μέ τήν ἀγαθή προαίρεση, τήν πίστη καί τά πνευματικά ἀγωνίσματα σπεύδει πρός Αὐτόν, θέλει νά Τοῦ μοιάσει καί ὁμοιάζει πρός τόν Θεό, ὅταν ἀποκτᾷ τίς ἀρετές γι' αὐτό καί ἀποκλήθηκαν θεουργές.

Ἄς μᾶς ἀξιώσει καί μᾶς ὁ Κύριος νά ἀποκτήσουμε τίς ἀρετές καί νά ἀνεβοῦμε τήν πνευματική κλίμακα, ὅπου στήν κορυφή εὐρίσκεται Ἐκεῖνος νά μᾶς στεφανώσει μέ τήν θέα τῶν ἀρρήτων μυστηρίων τῆς αἰωνίου ζωῆς.

41. «Τῆς σοφίας γνώρισμα εἶναι ἡ ἀκατανόητη ἔνωση μέ τό Θεό. Κατ' αὐτή, ἡ ἐπιθυμία τοῦ Θεοῦ γίνεται γιά τούς ἄξιους ἀπόλαυση τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία μέ τή μετοχή στό Θεό θεώνει αὐτόν πού μετέχει καί τόν κάνει ἐξηγητῆ τῆς θείας μακαριότητος κατά τήν ἀέναη καί μυστική προβολή καί κοινοποίηση τῶν θείων μυστηρίων σέ ὅσους ἔχουν ἀνάγκη».

Ἐπίλογος

Τὴν δόξα καὶ λαμπρότητα τοῦ καινοῦ κόσμου «ἐν ᾧ δικαιοσύνη κατοικεῖ» (Β' Πέτρου γ' 13 καὶ Ἀποκαλύψεως στ' 1) ποὺ θὰ ἀντικαταστήσει τὸν παλαιωθέντα καὶ φθαρέντα ἀπὸ τὴν ἁμαρτία παρόντα κόσμος, περιγράφει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης στὸ κα' κεφάλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως στ' 9-27.

Μὲ τὶς εἰκόνες τοῦ ὁράματος τοῦ προφήτη οἱ πιστοὶ βοηθοῦνται, ὅσον εἶναι δυνατόν, νὰ εἰσδύσουν στὴν ἄρρητη καὶ ἀθέατη ἐρχόμενη αἰώνια βασιλεία τοῦ Θεοῦ, στὴν ὁποία «οὐ μὴ εἰσέλθῃ πᾶν κοινὸν καὶ ὁ ποιῶν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἁρνίου» (Ἀποκαλύψεως κα' 27).